

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: N. C. SCHINA, Președinte la Curtea de Apel București

COMITETUL :

D. NEGULESCU, Profesor la Facultatea de drept din București
 G. PLASTARA, Prof. la Facultatea de Drept din București
 GR. CONDURATU, Consilier la Curtea de Apel din București
 V. ANGHELOVICI, Dr. în Drept din Paris, Judecător Tribunalul Ilfov
 ALEX. CERBAN, Dr. în Drept din Paris, Profesor Universitar
 ALFRED JUVARA, Dr. în Drept din Paris, Avocat
 Secretar de Redacție: E. C. DECUSARA, Dr. în drept din Paris, Șeful Statisticii Judiciare

ABONAMENTUL

Pe an, în România . . . . . 100 lei
 6 luni . . . . . 50 „
 3 luni . . . . . 25 „

APARE ODATA PE SAPTAMANA
 sub direcțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția & Administrația
 București, CALEA RAHOVEI, 5

Lângă Palatul Justiției

- TELEFON 13/29 -

SUMAR

- **Imprumutul Consolidărei Naționale.**
- *O dispoziție a noului Decret-lege al chirilor. Obligațiunea de încălzit după jurisprudență și noul decret,* de d-l Profesor G. Plastara;
- *Femeea avocat la Roma,* de d-l Grigore Pherekyde, Consilier la Curtea de apel București.
- *Toastul ținut de d-l Decan Dem. Dobrescu la Banchetul Femenist, dat în onoarea D-nei avocat Ella Negruzzi;*
- *Bibliografie: Cum se fac și se aplică legile noastre,* de d-l Profesor C. Stoicescu;

JURISPRUDENȚA :

- Curtea cu Jurați de Muscel: *Ion Tulea cu Ministerul Public.* (Dacă acuzatul poate să-și însușească martorii acuzării cari lipsește și la cari Ministerul Public a renunțat?), cu o Notă de d-l E. C. Decusara;
- Trib. Ilfov s. I: *Angela Polizu-Micșunesti cu Lt.-Col. Gheorghiu.* (Contestațiune. Art. 58 și 74 pr. civ. și art. 4 l. proprietarilor. Art. 4 și 2 al. d. din Decretul-lege 1480/917, condițiunea cerută de aceste texte;
- Idem: *Iosefina și V. Stefanescu cu I. S. Apogi.* (Contract de locație. Renunțare la beneficiul termenului din partea chiriașului. Cine trebuie să introducă cererea pe baza decretului-lege din 2 Aprilie 1920, pentru atacarea acelei declarații, chiriașul sau proprietarul?).

Rezumatele jurisprudenței Curților de apel și Casație

Apel I: Comunicare de procedură. — Omisiune esențială. — Nulitate. — Pupil ajuns la Majoritate. — Căile de control a gestiunii tutelei.

Apel II: 1. Avocat. — Cerere de înscriere în Barou. — Pronunțarea consiliului peste termen. — Cerere de înscriere la Curte. — Admisibilitate. 2. Copil natural mort fără posteritate. — Dacă frațele său legitim are vocație la moștenirea sa? Și vice-versa.

Apel III: Ofertă de plată. — Nearătarea locului unde să se facă plata. — Interpretare.

Cas. I: 1. Adopțiune. — Inscrierea hotărârilor. — Data cererii de înscriere. — Cum se dovedește această dată și efectul acestei dovezi în caz de neinscrierea adopției. — 2. Legea de organizare judecătorească. — Complectarea instanței cu un avocat. — Jurământ în asistența ministerului public. — Nerespectarea acestor formalități. — Motiv de nulitate de ordine publică.

Cas. II: 1. Parte civilă. — Cerere de despăgubiri. — Până când se pot formula asemenea cereri. — 2. Notari comunelor rurale. — Nemobilizarea pe loc a acestor funcționari. — Competința instanțelor penale pentru delict de drept comun comise în timpul ocupațiunei.

Cas. III: 1. Contract fără termen. — Când se sfârșește. — Concediul dat de una din părți. — Condițiunile cerute concediului. — 2. Dota constituită de ascendenți. — Dacă din valoarea ei se poate scădea valoarea rufăriei și a hainelor, cum și a cheltuelilor de înmormântare. Soluție negativă.

Imprumutul Consolidărei Naționale

La 1 Iunie se va închide definitiv subscrierea la Imprumutul Național. Rugăm pe toți prietenii cititori să bine voiască o grăbi subscrierile până la acea dată.

CURIERUL JUDICIAR

O dispoziție a noului decret-lege al chirilor

Obligațiunea de încălzit

după jurisprudență și noul decret

În jurisprudență, chestiunea neîndeplinirii obligațiunei de încălzit din cauza dificultății de procurare a combustibilului, s'a pus cu ocaziunea războiului.

Această chestiune intră prin urmare în sfera așa numitului drept civil de război.

Iată o speță în care această chestiune s'a prezentat: proprietarul care își luase obligația de a încălzi apartamentul închiriat, nu a putut din cauza lipsei de combustibil și a măririi excesive a prețurilor să-și procure combustibilul. S'a judecat aplicându-se principiul că războiul constituie o forță majoră, dar că dificultatea în executare nu constituie o forță majoră. Prin urmare proprietarul este ținut să plătească chiriașului o indemnizare.

Totuși ținându-se seama de dificultatea pentru proprietar de a-și procura combustibilul, s'a admis un sistem intermediar care atenuiază cifra indemnizării și aceasta bazându-se pe noua concepțiune solidaristă, pe care jurisprudența a admis-o în nenumărate rânduri, în timpul războiului, și care consistă a împărți pierderile între contractanți și în speță a spune că proprietarul datorește o semi despăgubire. (V. Tribunalul Senei, 30 Noemb. 1915, Sirey, 916. 2: 40).

Asupra modului cum doctrina apreciază această teorie, cităm pe Wahl, *La guerre considérée comme force majeure, spécialement en matière de vente de marchandises. Revue trimestrielle*, 1915, p. 383 și urm.

Această doctrină transacțională, pe care autorii o numesc «sistemul dificultății de executare», este considerată ca echitabilă deși riguros vorbind, ea nu este aceea, pe care o prevede art. 1082 și

1083 c. civ. Principiul codului este imposibilitatea, nu dificultatea de executare; în sistemul codului, într'adevăr, sau se invoacă și se dovedește forța majoră, și atunci debitorul care din această cauză nu a putut executa obligațiunea nu datorește daune interese; sau nu dovedește forța majoră și atunci el este obligat să plătească daune interese după deosebiriile făcute în art. 1084—1087, după cum este culpă, dol sau nu. *Dificultatea de executare* nu este însă formulată în mod expres în textele codului civil: Soluțiunea mixtă care o admite este logică, echitabilă și conformă cu cerințele sociale, căci însăși viața, după cum spune d. Demoguer, este un țesut de transacțiuni și soluțiuni, mixte și nimic mai rațional ca presiunea ce se face asupra principiilor puse pentru a le adopta realităților.

* * *

Tot această soluțiune transacțională pare a fi admisă și de noul decret-lege asupra chirilor, care în art. 13 se exprimă astfel: «Dacă proprietarul sau locatarul a convenit cu chiriașul să-i procure încălzitul sau iluminatul în schimbul unei sume hotărâtă, și dacă, posterior închirierii, costul încălzitului sau iluminatului s'a scumpit, chiriașul va suporta un spor de chirie echivalent cu diferența dintre prețul convenit pentru încălzit sau iluminat și costul lor actual ținându-se seamă de prețurile curente.

În caz de neînțelegere între proprietar sau locatar și chiriaș asupra sporului, se va pronunța comisiunea arbitrară».

În ceea ce privește comisiunile arbitrale ele vor judeca, în această ipoteză, ca și în toate cazurile date în competența lor, în așa fel în cât vor contribui la opera de împăciuire și echitate ce se așteaptă dela aceste noi jurisdicțiuni create dintr'un spirit de concordie și armonie socială.

Modul de judecare al acestor comisiuni arbitrale cari sunt jurisdicțiuni independente, îl găsim definit de d. Nail, ministru de justiție francez, într'o circulară privitoare la legea franceză din 11 Martie 1918 asupra modificărilor aduse contractelor de închiriere de starea de război. Aceste jurisdicțiuni, spune ministrul francez, «statuiază, în fapt, după singurile inspirațiuni ale conștiinței lor, iar, în drept, sub controlul suveran al Curții de Casație».

Privitor la acest rol pretorian, de dreptate socială ce trebuie să îndeplinească comisiunile arbitrale, d. Corneliu Botez, consilier la Înalta Curte de Casație, ne dă o serie de importante considerațiuni în studiul său asupra decretului-lege al chirilor, studiu publicat în «Tribuna juridică» Anul II, N-rile 16—17, din 25 Aprilie 1920.

D. Botez, care se afirmă ca un bun cunoscă-

tor al principiilor legislației speciale de război, a făcut parte din comisiunea legislativă, care a redactat proiectul de lege, despre care ministrul justiției, dl. Matei Cantacuzino, spune în referatul său către consiliul de miniștri, că «resfrânge vederile actualului guvern și că a fost redactat de acord cu guvernul de o comisiune specială înlocuită în acest scop».

Vorbind despre comisiunile arbitrale, înființate pentru a rezolvi conflictele dintre proprietari și chiriași, d. Botez spune că ele vor căuta a da soluțiuni echitabile și că hotărârile lor vor putea fi atacate cu recurs, în conformitate cu art. 25 din decretul-lege, fie pentru erori vădite de fapt, fie pentru violare de lege.

Ne oprim aci pentru a nu eși cu totul din cadrul subiectului nostru. Sperăm însă că vom putea reveni spre a examina unele dificultăți la care dă loc aplicarea noului decret-lege al chirilor.

GEORGE PLASTARA

Profesor de Drept civil la Universitatea din București

În amintirea lui Emanoil Văcărenu, judecător și ostaș, căzut în prima linie pentru întregirea Neamului.
Robănești, 10 Noembrie 1916.

Femeia - avocat la Roma ?

Unii se vor mira de punctul de întrebare, alții de întrebarea însăși. Înainte de a arăta motivele care mă îndrumă spre o anumită părere, cred că nu este de prisos să previn că subiectul nu este de actualitate: condițiunile și nevoile sociale inerente unei civilizațiuni, dispărută acum două-zeci de secole, sunt străine cerințelor sociale moderne și în ori-ce caz, ele sunt indifferente problemei actuale a femeii avocat.

La Roma, pentru vremea Republicii și pentru începutul Imperiului, chestiunea se naște dintr'un text al lui Ulpian, în Digeste, De Postulando, 3, 1: edictum propositum in eos, qui pro aliis ne postulant: in quo edicto exceptit proetor sexum..... dum feminas prohibet pro aliis postulare, et ratio, quidem prohibendi, ne contra pudicitiam sexui congruentem alienis causis se immisceant, ne virilibus officiis fungantur mulieres: origo vero introducta est a Carfania, ¹⁾ improbissima

1) Ortografiat astfel în ediția Digestului de Krueger et Mommsen; Klebs, Prosopografia Imperii Romani, vol. I, pag. 303; Keller, Civilprocess, ed. 4-a pag. 231, nota 649; (Schweppe R. G. § 536, etc. — Ortografiat însă C. Afrania sau Afrania în cărțile franceze, precum în toți autorii dela nota 3 mai la vale (Afranie.) — Pauly-Wissowa, Realencyclopaedie V^o Afranius, nota 17, trimet pentru acest mod d'a citi C. Afrania la «Paris». Indicațiune eliptică, pe care n'am putut-o elucida, consultând toate operele, apropiate, ale lui Gaston Paris din bibliotecile noastre. D'altmintealea, preocupățiuni de ordin filologic sau epigrafic sunt străine problemei noastre, de ordin istorico-juridic. — Vom vedea că editorul lui Val-Maxim, din Lyon, 1865, șterge litera C. ca de semnare incorectă, după obiceiul roman, a numelui soției, adică șterge pronumele C. (Caia). — Propunem: incorecțiunea poate să fie voită, peiorativă.

femina, quae invecunde postulans et magistratum inquietans causam dedit edicto²⁾.

Adică: «edictul a stabilit cine nu poate pleda pentru alții; prin acel edict pretorul a făcut din sex o impedimentare..... și a interzis femeilor d'a pleda pentru alții, motivând interzicerea pe faptul că amestecul în procese streine merge în contra modestiei potrivită femeiei, și pe faptul că locul femeilor nu este în oficiile virile. Iar cauza interzicerii a pornit dela Carfania, femeie fără nici o rușine, care, vorbind ireverențios și turburând chiar liniștea judecătorului, a provocat măsura din edict».

Bazându-se, probabil, pe acest text, mulți³⁾ au dedus că, înainte d'a fi fost oprite, femeile au pledat pentru alții, deci au făcut oficiu de avocat la Roma, cel puțin pe timpul Republicii.

Specialiști savanți ca I. Marquardt⁴⁾ (colaboratorul lui Mommsen) în Germania, Paul Gide⁵⁾ în Franța, țin limbajul următor, și anume, Marquardt: «în vremea veche femeile puteau chiar sta în judecată ca reclamate. Din pricina maniei de procese a Afraniei, un edict al pretorului le ridică acest drept. Edictul le interzice numai pro alio postulare»; iar P. Gide, la pag. 107: «femeia putea sta în instanță ca reprezentând pe altul»; la pag. 152: «sub legea veche, femeile aveau acțiune fie pentru dănsese, fie pentru alții».

Se va nota reticența, îndoiala, ce o manifestă Marquardt față de textul lui Ulpian. Spune că edictul ridică dreptul femeilor d'a sta în judecată; imediat revine: precizează.—Se gândește oare că înainte de edict, femeile puteau sta în judecată, în sensul francez «d'occuper»? Ce drept a ridicat edictul?

Ambii autori sus-vorbiți, întemeiază părerea lor pe numeroase trimiteri la texte juridice, istorice sau pur literare. Mărturisesc că, departe d'a mă convinge, toate referințele m'au întărit în părerea contrarie, și m'au condus să cred că femeia n'a făcut nici odată oficiu de avocat la Roma, și că nu s'a dovedit că femeia a pledat ca avocat măcar o singură dată.

De sigur, lipsa mea de pregătire și mijloacele insuficiente de investigațiune, nu mă desemnau în mod deosebit pentru studierea acestei probleme, care este mai mult de ordin istoric decât juridic. Astfel, știind prea bine, că nu eu voi deslega problema, mă voi mulțumi, neputând da lumina care nu se mai stinge să caut a da măcar licărirea unei clipe. Dacă această licărire produce, într'altă mentalitate, efectul scântei mântuitoare, sau luminează numai întrucâtva un aspect al problemei, care nu este de o preocupățiune zilnică, voi fi răsplătit pe larg, d'a nu fi păstrat impresiunea mea numai pentru mine. Pe de altă parte, mărginindu-mă aproape la aceleași texte, mă voi lăsa dus de vorba lui Pascal⁶⁾: aceiași minge o întore, dar o plasez almintrelea.

2) Comp. Codex, II, 12; 4 și 8.

3) Dictionnaire de Biographie générale de Hœfer, ed. Firmin Didot, Ve Afrania; — Dupin, La profession d'avocat, Paris 1832, pag. 36; — Merlin, Répertoire, vol. I, pag. 648; — Mollot, Règles et profession de l'avocat, vol. I, pag. 190, care se referă la Bouchér d'Argis, pag. 37 și la cartea lui Grellet-Dumazeau, Le barreau romain.

4) I. Marquardt, Vie privée des Romains, traducerea V. Henry — Vol. I, pag. 73, nota 4.

5) P. Gide, Etude sur la condition privée de la femme, pag. 107, trimite la Cicerone in Verrem Act. II, cartea I, 37 și cartea IV, 45 — Val-Maxim VIII, 3, 2 — și pag. 152 trimite la Quintilian I, 1, 6.

6) Pascal, Pensées, ed. Havet, pag. 123.

La Roma, femeia nu mai era închisă în gynecaeu ca la Athena, unde curtezanele întrețineau mai ales acel schimb de idei între bărbat și femeie, care a constituit conversațiunea saloanelor din civilizațiuni mai recente. La Roma femeia trăia în atrium, se întâlnea cu rudele și cu prietenii bărbatului, avea chiar o influență indirectă asupra treburilor publice, dar dânsa nu ocupa funcțiuni.

Oficiul de avocat era mai ales exercitat ca un mijloc d'a ajunge la unele din acele situațiuni în Stat, atât de invidiate de toți acei cari se pregăteau pentru așa numitul cursus honorum; apărarea la bară era o datorie a șefului de familie, a patronului, față de clienții săi, de liberti de toți acei cari îl puteau ajuta în interesele lui sau cari, prin numărul lor, măreau renumele și popularitatea sa⁷⁾. Oficiul de avocat era gratuit în principiu, dar, de fapt, avocații în renume câștigau avere mare: Cicerone dobândise o situațiune financiară atât de frumoasă încât se zice, mi se pare, că ar fi împrumutat Statului sume însemnate de bani. Cicerone scrie lui Atticus că a primit două milioane sesterce în legate (patru milioane din banii noștri⁸⁾ bis.

Pentru ce și cum, în aceste împrejurări, ar fi pledat femeia? Pe lângă considerațiunile privitoare la organizarea familiei, la organizarea căsătoriei, care ar fi indicat pe femeie d'a pleda, moravurile, mai puternice decât legile scrise, ar fi oprit-o din primul moment. Se știe că Romanul plătea, întorcea, id respect către matronă autoritatea nelimitată a puterii părintești ce o făurise pentru dânsul; astfel matrona nu putea fi atinsă chiar atunci când era citată în judecată⁹⁾.

Căsătorită, în căsătorie cu manus, femeia era loco filiae fără de soț și sub manus față de șeful familiei soțului. Dânsa n'avea administrațiunea averii sale, propriu zis n'avea avere¹⁰⁾, nu se putea obliga¹¹⁾; era în tutela agnaților, astfel că, văduva, putea ajunge în tutela fiului ei. Ingenua nu putea dispune prin testament¹²⁾ (lucrui permis libertelor) decât prin subterfugul cemptiunei fiduciare (Gaius II, 115) până la senatusconsultul Hadrian, când femeia poate testa tutoris auctoritate. Tutela femeilor, redusă la anume acte,¹³⁾ a fost suprimată prin legea Claudia, a. 41—34 după Christos (tutela legitimă); rămân în tutelă numai libertele, până în ziua în care Theodosie și Honorius au extins jus liberorum la toate femeile din Imperiu.

Căsătorită, în căsătorie fără manus, femeia vedea de cele mai multe ori, ca și soția în manus, bunurile sale date în zestre. De celelalte bunuri femeia putea să dispună¹⁴⁾. Patrimoniile soților sunt independente și soții au acțiune unul în contra altuia, ca și străinii, afară de anume acțiuni, ca infamante, penale, etc. Sub acest regim femeia era asistată la procese de un pro-

7) Istorie în Dalloz, v. avocat; Dictionnaire d'antiquités grecques et romaines de Daremberg et Saglio, v. advocatus; procurator.— Ibidem trimitere la Grellet Dumazeau—1853. Le barreau romain. Cartea lui Grellet n'am putut-o consulta.

7 bis) G. Bossier, Cicerone et ses amis, pag. 90 și 91.

8) Marquardt, Vol. I, pag. 72.

9) Girard, Manuel élém. de Droit romain, ed. 3-a, pag. 942, 943.

10) Gaius, III, 104.

11) Girard, pag. 809.

12) Gaius I, 192. Pe vremea lui Gaius, patronul, tutorul legitim, puteau fi constrinși, pentru motive grave, a autoriza alienarea de res Mancipi sau contractarea de obligațiuni, nu însă facerea testamentului, și aceasta nu din motive juridice întemeiate, ci pentru salvagardarea propriului interes al patronului, al tutorului legitim.

13) Girard, pag. 163, 164.

curator și această împrejurare a dat prilej, autorilor de comedie și poezilor epigramatici, la efecte așteptate și la aluzii prevăzute ¹⁴).

Nu ne scapă obiecțiunea că femeia sui juris, putând pleda pentru dânsa, nimic n'ar împiedica-o d'a pleda și pentru alții. Vom răspunde mai la vale, pentru toate femeile, fie sui, fie alieni juris. Reamintim numai pentru moment că femeia sui juris nu este lipsită de necesitatea asistenței tutorelui ¹⁵). Ca femeile să fi făcut oficiu de avocat într-o legislațiune care nu admitea reprezentarea judiciară decât prin mijloacele cunoscute (cognitor, procurator) și în aceste condițiuni îngreunătoare, ne pare un lucru exclus.

După amintirea acestor principii, să analizăm textele invocate. Afrania moare în anul 48 înainte de Christos; ori în anul 46 după Christos se dă Senatus-consultul Velleian, care, oprind pe femei d'a intercede pentru altul, adică d'a se angaja să plătească datoria altuia, fără a tranșa problema femeie-avocat, care este hotărâtă prin edictul indicat de Ulpian, aruncă totuși o vie lumină asupra capacității generale a femeie și asupra motivelor restricțiunilor aduse acelei capacități. Nu cunoaștem data precisă a edictului, dar după toate probabilitățile pe la mijlocul secolului înainte de veacul nostru. Valeriu-Maxim, care scrie prin anii 14—37 după Christos, a omis să ne vorbească de edict. Ulpian a scris Regulele sale prin anii 211—217, deci două sute și șasezeci de ani după moartea Afraniei; dar Val-Maxim a putut să vorbească cu oameni cari o cunoscuse și ne dă asupra înclinărilor Afraniei un portret cu mult relief. În album (edictul Iulian), cel puțin în restituirea dată de Girard ¹⁶), după lucrările lui Bruns și Lenel ¹⁷), figurează interdicțiunea femeilor d'a pleda pentru alții, Edict perp. VI, 2. qui pro aliis ne postulent-Mulieres. (Edictul a fost codificat sub Hadrian, în anii 117—138. Edictul prevede, la interzicerea relativă d'a pleda [pro aliis]: femeile, orbul, invertitul, condamnatul pentru crimă pasibilă de moarte, belluarul plătit. . .) Aci este locul să observăm că edictul dat din pricina Afraniei, pe vremea când slăbesc instituțiunile manus și tutela agnaților, adică autoritatea soțului și a familiei, găsește o complectare puternică în Senatus-consultul Velleian, dat pe vremea când, manus căzând în desuetudine și tutela agnaților fiind suprimată prin legea Claudia, nici femeia căsătorită, nici văduva nu mai găsesse obstacol d'a se amesteca în afaceri și d'a încălea, în mod indirect, oficial viril de avocat. Renumitul profesor Girard ¹⁸) crede că pe lângă această explicațiune dată, în esență, Velleianului de către P. Gide, și pe care o aprobă, Velleianul mai are și o altă explicațiune, dominantă, și anume: menirea d'a ocroti pe femeia însăși în contra propriei sale slăbiciuni și inexperiențe.

Atât Marquardt cât și P. Gide, trimet la Cicerone, Quintilian, Valeriu-Maxim, etc. Trimiterile lui Gide la Quintilian și Val-Maxim le reproducem integral; trimiterile lui Gide la Cicerone se referă la posibilitatea pentru femei d'a fi aduse ca martore și anume: muma și bunica pentru leziunea adusă averei unui copil și la posibilitatea pentru preotesele templului din Catana (din provincia Sicilia), dedicat zeiței Ceres, d'a se plânga ele înșile, singure păzitoare, și d'a reclama pentru furtul statuei zeiței. Nu se discută facultatea pentru femei

d'a fi martore ¹⁹), nici facultatea d'a sta în instanță (pentru texte ne referim la notele autorilor invocați); dar textele din Cicerone mai au și o altă explicațiune și vom reveni mai la vale. Pentru moment precizăm: cele două cazuri din Cicerone și anume pentru plângerea mamei și bunicei, Cic. II, 1, 37, și pentru plângerea preoteselor, Cic. II, 4, 45 (In Verrem). Ne permitem însă să dăm, în traducere, textele lui Quintilian și lui Valeriu-Maxim.

Quintilian, Despre instituțiunea oratorie I, 1 § 6:

«În ce privește pe părinți, aș dori la dânsii multe cunoștințe, și aci nu vorbesc numai de soți. Se știe în ce grad Cornelia, a cărui limbă eleganter a parvenit până la noi, împreună cu scrisorile sale, a avut înrăurire asupra elocinței Gracilor. Se zice de asemenea că fiica lui Lelius vorbea tot atât de bine ca și tatăl ei; și mai citim încă azi un discurs al fiicei lui Q. Hortensius, ținut în fața triumvirilor, și aceasta nu numai ca un omagiu adus sexului frumos».

Valeriu-Maxim VIII, 3, 2.

«Despre femei care au pledat ele înșile cauzele lor în fața judecătorilor.

«Nu trebuie să păstrăm nici noi tăcerea asupra acestor femei, pe care nici timiditatea sexului lor, nici rezerva hainei de matronă, nu fură în stare să le mențină la tăcere în forum sau în fața tribunalelor.

«Amecia Senta, chemată în judecată, pledă ea însăși cauza sa în fața judecătorilor prezidați de pretorul L. Titius, în mijloc unei imense afleuțe. Ea urmărește toate punctele apărării, nu se lipsi de nici o datorie a apărătorului, cu precizie, chiar cu tărie, și fu achitată după o singură ședință, aproape în unanimitate. Cum dânsa ascundea sub chipul de femeie, suflet și energie de bărbat, o poreclise Androgyna (An. Romei 676).

«Afrania ²⁰) soția senatorului Licinius Buccion ²¹), în totdeauna gata la procese, pledă mereu ea însăși cauzele sale în fața pretorului; nu fiindcă era lipsită de apărători, ci fiindcă nu lipsea de fel de imprudență. Obosind instanțele fără încetare cu strigăte, sau mai bine zis cu lătrat neobișnuit pe forum, ea deveni cel mai celebru exemplu de șicană pe care sexul ei l'a produs vreodată. Astfel că numele ei fu luat drept ocară, iar pentru a arăta depravarea moravurilor la o femeie, se zicea: este o Afrania. Ea își prelungi viața până în anul în care Cesar fuse consul a doua oară, împreună cu P. Servilius. Fiindcă, amintind de un astfel de monstru, istoria trebuie să noteze mai degrabă vremea disparițiunii sale, decât epoca când el s'a născut. (An. Romei 705).

«Hortensia, fiica lui Q. Hortensius, văzând matronele romane împovărate de un impozit apăsător, din partea triumvirilor, fără ca vr'un bărbat să încerce să le susțină cauza, luă dânsa apărarea femeilor, și pledă în fața triumvirilor, cu un curagiu egal succesului. Ea dovedi un talent care amintea elocința tatălui ei, și obținut reducerea, în cea mai mare parte, a taxei impuse asupra femeilor. Păru că Hortensius reînviase într'un chip de femeie, că glasul lui eșea din gura fiicei sale; și dacă moștenitorii lui masculini ar fi urmat această pildă de energie, nu s'ar fi văzut elocința lui Hortensius, o moștenire atât de mare, redusă

14) Marquardt, vol. I, pag. 78, nota 1,

15) Girard, pag. 220.

16) Girard, Textes, ed. 2 pag. 120.

17) Lenel, L'Edit perpétuel, traducerea franceză de Peltier, vol. I pag. 86. Femines (în loc de mulieres).

18) Girard, pag. 779, nota 4.

19) Sunt acte la care femeia nu poate fi martoră: mancipațiunea, testamentul per oes et libram.

20) Val-Maxim, Lugudunum, ed. Batav. 1695. În notă: Afrania iar nu C., adică Caia. Afrania, nefiind corect a desemna astfel numele soțiilor, cu pronumele lor.

21) Ibidem, în notă: poreclă, de la «bucca».

«aşa curând la o singură pledoarie», opera unei femei. (An. Romei 710) ²²⁾

Din aceste lungi citaţiuni reiese un lucru indiscutabil: toa e femeile care au pledat, au pledat pentru dănsese. în cauzele lor. Amosia Sentia s'a apărat singură; Arfania 'şi conducea singură procesele şi şicanele; Hortensia, lovită şi dânsa de impozitul de războiu asupra luxului, ²³⁾ care lovea toate matronele romane, nu pledează propriu zis în faţa unui tribunal, ci cere autorităţi dictatoriale d'a reveni asupra unui decret dat de dânsa, şi de care decret o instanţă ordinară nu s'ar fi putut atinge. Pledând pentru dânsa a făcut să câştige toate matroanele de pe urma ei. De sigur, faţa celebrului avocat, a îmbrăcat cererea sa într'o formă strălucită şi astfel 'şi-a atras elogiile gramaticului elocinţei, Quintilian.—Cât despre Cornelia, şi fiica lui Lelius, de care ne vorbeşte Quintilian: autorul nu ne aminteşte decât de limbajul, de stilul lor, obiectele studiului al lui Quintilian, iar nici de cum vre'o pledoarie.

Un lucru mai reiese din aceste texte: faptul că o femeie să ştie să se apere singură, era considerat ca un fapt extraordinar, excepţional şi vrednic d'a fi menţionat în anale.—Nimeni n'a contestat că femeia putea sta în judecată şi deci să se apere, însă de obicei femeia era asistată (nu reprezentată) fie de soţ, fie de avocaţi, fie de tutor, fie de procurator. La Roma quasi-contractul judiciar nu se putea lega decât prin concursul de voinţe al ambilor litiganti, voinţa recalcitrantă fiind redusă prin mijloace indirecte de coerciţiune, şi aceasta explică chiar de ce nu există dreptul de opoziţie la Romani, fiindcă în principiu nu se putea da o hotărâre în lipsă. Deci femeia, pentru sine, dacă n'avea un procurator special, trebuia să figureze în instanţă.

Pe d'altă parte, cognitorul ²⁴⁾, adică avocatul constituit în instanţă în prezenţa adversarului prin formula rutiliană obţinea condamnatiunea pe numele său, se angaja personal; — procuratorul, adică administratorul general, şi dânsul angajat personal (profita de rutiliana, fără să deducă însă în justiţie dreptul domini, întru cât nu era constituit formal, fiindcă propriu zis ideea de reprezentare n'a fost nici odată admisă la Roma ²⁵⁾, şi reprezentarea judiciară numai în anumite norme) nu era primit să pledeze fără ca să dea cautio de rato, adică garantarea că titularul dreptului va respecta judecata, şi cautio iudicatum solvi.—Din alt ordin de idei: să ştie că la Roma cele mai multe procese erau rezultatul unui pariu judiciar, sancţionat prin jurământ, preţul sperjurului fiind transformat mai pe urmă în amendă; că cele mai aspre coerciţiuni erau înlocuite prin darea unui vindex. Cum ar fi putut femeia, care n'avea libera administraţiune a averii sale, să dea preces litis et vindiciarum (ca procuratorul, nu ca cognitorul, cum ar fi putut să fie primită ca un garant incarcabil, dânsa, care în cele mai multe cazuri nu era stăpână pe sine? ²⁶⁾).

22) Anni sunt indicaţi astfel în traducerea franceză de Fremin, 1885.—Marquardt firează la anul 49 înainte de Hristos moartea Afraniei.

23) Realencyclopaedie.—Hortensia Sic: scumpete de războiu.

24) Girard, pag. 1011—1015, reprezentarea în justiţie. In romsuum (femeia) Keller, 228; însă Girard 727, nota 1 şi 726—729 mod de cedarea creanţei.

25) Girard, pag. 669.

26) Dacă femeia n'ar fi dat, ci ar fi găsit garanţie: se ştie că printr'o excepţiune a căderii în desuetudine a manus injectio (suprimată prin legea Vallia) acest mijloc se conservase prin legea Publica pentru cautiunea neplătită în şase luni; şi la judecată, în lipsă de vindex se incarcera debitorul.—Gaius, IV, 22 şi 25: Sub procedura formulare, ca şi pentru acţiunea quod iudicati, garanţia se transformase în cautio iudicatum solvi.

Dacă n'ar fi vorba pentru femeie d'a lua asupra sa conducerea procesului, ca cognitorul, procuratorul, ci numai d'a pleda alături de parte, pro alio postulare, ar fi trebuit un exemplu doveditor că moravurile tolerau acest oficiu, din partea femeilor, şi că ele, de fapt l'au îndeplinit.

Pentru a împlini oficiul de avocat mai era indispensabil d'a cunoaşte bine legile. La început femeia aparţinea tribunalului familiei. Moravurile ţineau loc de legile cele mai severe. Ne amintim vorba bătrânului Eunius:

«Moribus antiquis res stat romana virisque».

Dătimele străbune deopotrivă cu eroii au statornicit fala Romei).

Apoi la început legile erau în mâna preoţilor; legenda arată pe Coruncarius (de fapt cel d'întâi profesor de drept) sustrăgând tablele unde erau scrise legile, pentru ca poporul să le cunoască. Ihering în «l'Esprit du droit romain», ^{26 bis)} arată cum dualismul între fas şi jus (drept sacru, drept civil) a dăinuit mai târziu decât se crede de obicei, explicând astfel menţinerea multor cutume. Dreptul civil orânduit, formalismul era riguros: «vites» sunt pierdute, fiindcă reclamantul n'a zis «arbores» ²⁷⁾ Trebuie dar, pentru ca femeia să poată să fie avocat, un secol de cultură şi de civilizaţiune rafinată. Unde ar fi învăţat dreptul femeile? A fost un timp unde oratoria a înflorit: câteva fete de filosofi, de retori, de oratori, au fost instruite de părinţii lor. Hortensia, fiica lui Hortensius, rivalul lui Cicerone, a studiat oratoria, precum Tullia fiica lui Cicerone, a fost iniţiată la studiul filosofiei ²⁸⁾. Dar Hortensia n'a fost avocat, nici Tullia profesor de filosofie precum nici Calpurnia, soţia lui Pliniu cel tânăr, pasionată de literă, n'a ţinut sezători literare în public.

Ideea că figura ideală a matronei romane, Cornelia, muma Gracilor, ar fi fost avocat, ar fi într'adevăr o idee originală. ²⁹⁾ Cuvintele spuse pentru indemn patriotic, ³⁰⁾ în momente istorice, sau vorbele legendare, ³¹⁾ care ne au rămas dela dânsa, n'au nimic deaface cu advocatura.

A venit vremea să ne întoarcem la Marquardt şi la Gide.—Marquardt, în texte foarte scurte: «ea (femeia) poate chiar să apară în justiţie, fie ca martoră, fie pentru a interceda în favoarea unei rude ce se află acuzată» (Cicero: Pro Caelio, II, 4). Am văzut că îndoiala, ezitaţiunea lui Marquardt, provocată de textul lui Ulpian, nu se observă decât în notă. Însă Marquardt, n'a vrut, de sigur, să zică că femeia nu putea sta în judecată pentru dânsa, nici n'a vrut, fără îndoială, să limiteze rolul ei activ numai la reclamaţiune, fiindcă pretorul, care dădea formula pentru reclamant, dădea la fel excepţiunea sau acţiunea utilă fie pentru reclamant, fie pentru părât. ³²⁾ Gide s'a gândit la rolul de martor, la plângerea acelor preotese, la numele celebru, în analele judiciare, a femeilor care au vorbit în faţa instanţelor. Credem însă că amândoi n'au putut pierde din gând faimosul text al lui Ulpian: interdicţiunea prin edict d'a postula pentru altul şi argumentul a contrariu ce rezultă din text.

În definitiv, dacă de fapt femeile n'ar fi pledat pentru alţii, dacă nici un text n'ar fi avut nevoie să le oprească,

26 bis) trad. Meulenaere, Vol. I. pag. 266—306).

27) Gaius, IV, 11.

28) Rabelais II, cap. XXX.

30) Th. Mommsen, Histoire romaine, trad. Alexandre, Vol. V. pag. 22, 41, 51.

31) Val. Maxim, IV, 4.

32) Vezi Girard pag. 1016 şi Girard pag. 620 nota 1 pentru dualismul formulei.

ce rost ar fi avut prohibițiunea edictului? Vedeți, ar putea spune partizanii tezei contrare, că faptul s'a împlinit, femeile au pledat pentru alții, și aceasta explică interzicerea. Să citim edictul cu atențiune și vom vedea că motivul edictului este, în parte, destul de slab, iar pretextul, să ni se ierte vorba, copilăresc. Motivul este slab: nu s'ar fi așteptat șase secole, pentru a se constata că sentimentul de modestie a femeii o împiedica d'a se obliga pentru altul, și prin consecință a valorifica această obligațiune, legată de interesul altuia, în fața instanțelor, ceea ce aducea, în mod indirect, și la apărarea dreptului altuia. Deci nu modestia este în joc, ci altceva. Pretextul este copilăresc: dacă o femeie a pierdut orice decență în vorbă, ca Afrania, nu era un motiv, ca pentru o oală răioasă, să se sacrifice turma întreagă.

Gândul nostru este simplu: argumentul a contrario nu este întotdeauna logic. Și aceasta este prea cunoscut, ca să insistăm cu exemple de școală.³³⁾ Dar să luăm un exemplu imediat alăturat, în edictul perpetuu: interzicerea absolută d'a pleda, pentru cel atins de surditate completă, «dacă n'au avocat îi voi da eu». Raționând prin argumentul a contrario se pune în evidență că acest fel de raționament este o călăuză, care are nevoie ea însăși d'a fi călăuzită. Intrădevar cineși amintește de instrucțiunea orală în jure³⁴⁾ (de dialogul unde la întrebarea certă și concisă, trebuie răspuns la fel «du tac aut tac» în acțiunile legii, și replică adecuată în procedură formulară; iar procedura în jure era în toate timpurile covârșitoare pentru procedura în judicio), va înțelege că surdul n'a putut pleda nici o dată.

Dar atunci de ce o spune pretorul? O spune fiindcă întocmește un tablou logic, prevăzând toate cazurile, după obiceiul construcțiunii juridice la Romani, acești filosofi, prea uitați, ai legiferării.

Revenind la textul nostru, s'ar putea naște o obiecțiune aparentă, din text: cum ar fi găsit prilej Pretorul la Afrania, dacă nu pledase pentru alții, cum ar fi ferit pe judecător într-o cât ea continua să pledeze pentru dânsa? — Răspundem: Ulpian dă explicațiunea, cu pretextul Afraniei. 260 ani după moartea ei; dânsul nu ne dă detalii, dânsul nu spune că Afrania nu va mai pleda, nu spune în text că Afrania pledase și pentru alți; n'o spune nimeni de pe vremea ei; puțin mai târziu Val-Maxim accentuează chiar contrariul (pleda ea însăși, nu fiindcă nu găsea avocați... evident pentru dânsa), însă dânsa s'a făcut din textul lui Ulpian, citit în pripă, și toți repetă azi același lucru, cum am văzut la începutul acestui articol. — Cu toate acestea, doamnei «Chicanneau» din toate timpurile, nu i ajunge vremea d'a sfârși vorba numai pentru ea însăși, cum ar găsi timpul să mai vorbească și pentru alții?

Constatând astfel că nu ne conving trimiterile lui Gide din Quintilian și din Val-Maxim, să trecem la celelalte trimiteri din Cicerone. Luată așa lucrurile, cum se arată de Cicero, în Verrem, Acțiunea II, 1, 37 și 4, 45, ar fi vorba numai de femeii aduse ca martore: bunica și muna pentru scăparea averii pupilului, preotesele... pentru furtul statuei lui Ceres, la ancheta civilă făcută de guvernatorul provinciei, și la ancheta făcută de instanța penală. În cazul acesta n'ar fi discuțiune: am văzut că femeile erau primite ca martore. Dar gândul, ne exprimăm, al lui Gide, poate fi și altul: în crimen suspecti tutoris, acuzațiunea de suspiciune adusă tutorelui, datând dela cele XII tabule, acțiunea

populară, Ulpian reproduce, în Digeste³⁵⁾, rescriptul lui Antonin și Sever (contemporani cu dânsul), care rescript încuviințează tuturor dreptul d'a cere destituirea tutorelui, femeilor după puterea afecțiunii, mamei, doicei³⁶⁾, bunicei, surorii, și chiar femeii streine, dacă pretorul (la Roma), sau guvernatorul provinciei va vedea că dânsa era condusă nu de lipsa de modestie ci de o vie afecțiune care n'a putut tolera prejudiciul adus minorilor³⁷⁾. Se gândește oare Gide că pe vremea lui Cicerone, adică două secole și jumătate mai de vreme, exista acest drept d'a reclama, nereglementat poate, dar exercitat de către femei pe calea acțiunii populare? — Istoriceste nu știm dacă s'ar putea admite, dar, ca logică, argumentul nu ne-ar stânjeni de fel, și s'ar aplica, dacă nu la exemplul lui Cicerone, în orice caz la o situațiune identică, privită la o epocă posterioară. — Și iată de ce nu ne-ar stânjeni argumentul: din paralelismul între dreptul excepțional pentru femei d'a întrebuița acțiunea publică (pentru a răzbuna moartea părinților, patronului; pentru anularea unor testamente de libertăți³⁸⁾ și dreptul excepțional d'a întrebuița acțiunea populară (numai dacă are și femeia un interes³⁹⁾ material sau chiar moral⁴⁰⁾) reiese cu evidență că în aceste cazuri, strict limitate, rolul femeii nu era d'a pleda pentru altul, ci d'a se constitui parte civilă, d'a face o denunțare, drept încuviințat femeii, fiindcă pe lângă interesul ei era și un interes general⁴¹⁾. Și atunci raționamentul nostru este ușor: dacă chiar în acțiunea populară, deschisă tuturor, nu se încuviințează dreptul și femeii decât atunci când era și dânsa interesată, se poate înțelege cu înlesnire că Romanii nu ar fi îndrăzuit pe femeie d'a lua asupra sa apărarea unui interes particular al altuia⁴²⁾. De s'ar obiecta că pentru acțiunea penală și quasi-penală excepțiunea este motivată numai pe gravitatea interesului

35) Digeste, 26, 10, 1 sciendum est quasi publicam esse hanc actionem, hoc est omnibus patere (vom ști că această acuzațiune e te quasi publică, adică deschisă tuturor) Institute, I, 26, Codex, V, 43.

36) Solavul—Girard, pag. 96 și Dig. 5, 1, 53; Keller, pag. 201: proc. extr. pag. 344.

37) Girard, pag. 212; Ortolan, 12-a ed. vol. II, pag. 212.

38) Digeste, 48, 2 § 1 și 2. Codex IX, 1, 12, secundum antiquitus (sic, după manuscrisul lui Casina, din secolul XI sau XII) adică după depărtatele v. acuri. Din această expresiune, peșemne ne-a vorbit Gide la pag. 152 de ce era «sub legea veche», și Marquardt la pag. 73, nota 4.... Și acest adverb este așa de caracteristic indiferent edictului.

39) Digeste, 47, 23, 1 § 6 Mulieri et pupillo populares actiones non dantur, nisi cum ad eos res pertineat (Femeii și pupilului nu se dădea acțiunile populare, decât atunci când aveau un interes). Exemplu D. 40, 12, 3—Soldatul ajuns sclav, reclamat liber de femeie rudă.

40) Girard contra in obligatiuni pag. 443 și nota 3. În sensul afirmativ consultațiunea lui Ihering; Martin Achard, teză, Le tort moral (Elveția).

41) Girard, pag. 1001, nota 2, după lucrările lui Bruns, Wlassow, Pabyl-Wissowa, Heimbach și alți, arată că acțiunile populare procuratorii (pro populo) cel mai vigilent putând ori când prelua inițiativa, recompensate printr-o primă, celelalte acțiuni populare erau exercitate suo nomine afară de rarissimi cazuri pentru libertatea sa. — De altă parte știut fiind că sclavul era exclus din Justiție, se precizează natura intervențiunii femeii: o denunțare. Argument: rolul sclavului în crimen suspecti tutoris.

42) Danielopol. Explicațiunea Instituțiilor lui Justinian, vol. I pag. 306 acțiunile private nu pot fi intentate în numele sau în comptul cuiva de femeie.

33) Vangerow, 1851 Pandekten, vol. I, § 24.

34) Keller, Civilprocess, pag. 57 și 152.

social, nefind motiv a limita dreptul femeii în orice fel de intervenție în materie civilă, am răspunde, tot mai fiind că în civil lipsea nevoia gravă, nu era motiv d'a admite intervențiunea femeiei.

Acum, în ce privește reclamațiunea preoteselor: dănsese erau singurele păzitoare, izolate, a obiectelor cultului; se știe că pentru violare de mormânt exista acțiune populară ⁴³⁾, desigur, a fortiori că această acțiune exista și pentru un sacrilegiu mai mare adus unui obiect divini juris. (Puținele dispozițiuni ale Digestului asupra «sacra» dovedesc că pontificii aveau un rol preponderent în această materie). Chiar fără d'a îmbrăca forma unei asemenea acțiuni, plângerea preoteselor era strigătul de alarmă la instanța represivă, era o simplă denunțare.

Și atunci ce a vrut să zică Gide: că în aceste două cazuri femeia a pledat pentru altul? Însă cine ar putea să fie acel altul? Pentru muma și bunica, cutare minor; pentru legislator, toți minorii, interesul general lărgind controlul asupra tutorilor. Dar nici bunica, nici doica nu erau avocați. Rolul lor se reduce la plângere și pretorul poate să facă anchetă și din oficiu, fără să fie, propriu zis, nici reclamant, nici pârât, și pe denunțarea chiar a unui sclav ^{43 bis)}.

iar pentru preotesele cine ar fi acel altul? Zei superiori (sau inferiori, știut fiind că Ceres-De-meter se muța la fiecare examinare) sau Statul? Ar fi greu de răspuns: după Girard, Statul nu era decât protectorul rerum nullius divini juris, după Mommsen, Statul era chiar proprietar ⁴⁴⁾. După două texte din Dig-este ⁴⁵⁾ se dădea delegațiune preoților d'a păzi templele și se recomanda guvernatorului de provincie d'a prinde pe oamenii sacrilegi; dar chiar dacă cumva aceste texte n'ar fi alterate de compilatorii lui Justinian și preotesele ar fi avut această delegațiune din partea Statului, ce ar fi făcut? ⁴⁶⁾ Ar fi pledat? Și preotesele ar fi fost avocați?

Apoi, dacă în aceste două cazuri femeile ar fi avut drept la postularea pentru altul înainte de edict, s'ar dovedi că edictul ar fi fost fără influență asupra dreptului, fiindcă el dăinuște și după edict. Și dacă dreptul persistă altfel decât ca o excepțiune la regulă, se învederează că avem două materii diferite și că nu e vorba în aceste cazuri de postulare pro alio în sensul d'a pleda pentru altul. Terminăm asupra acestui punct: textul lui Gide «elle pouvait comparaitre comme représentante d'autrui» ne pare mai cuprinzător decât referințele date. Femeia nu reprezenta nici ordinea socială, nici zei, nici Statul, nici propriu zis, pe cutare minor; ea dădea alarma la autoritate, care pornea anchetă în contra celui învinuit. În aceste două cazuri femeile au postulat, au făcut plângere, denunțare, care

interesa și ordinea socială, dar n'au pledat, au postulat în alium mai exact decât pro alio. În cazurile arătate de Val-Maxim femeile au pledat, dar n'au pledat pentru altul. Cele d'întâi exercitau numai sâmburele viitoare acțiuni publice încredințată unui acuzator, dar acțiunea lor n'avea caracteristica lăuntrică a oficiului de avocat, adică asistența clientului de față prin mijlocul unei pledoarii (în opoziție cu cognitor și procurator cari conduceau ei procesul), iar celelalte femei (V.-Maxim) erau chiar partea în proces. Val-Maxim consideră ca un adevărat eveniment că unele femei au știut să vorbească, și aceasta este nota justă. Dacă femeile, în tot timpul republicii ar fi fost avocați, era greu să nu o spună nimeni.

Un singur text vorbește, edictul, și vorbește pentru a nega dreptul. Pretorul a avut de sigur un motiv când a făcut edictul, nu știm dacă l'a exprimat, dar nu credem că motivul fundamental, și poate tăcut, să fie acela, sau mai bine zis, numai acela indicat două secole și jumătate mai târziu de Ulpian. Poate însă că Ulpian reproduce chiar cuvintele pretorului, dar nu se știe dacă a putut să-i cunoască și gândul. Pretextul istoric al Afraniei este pesemne redat în mod mai personal de Ulpian.

Și acuma explicațiunea noastră nu este misterioasă, și desigur a fost deja ghicită: nici un text de lege nu împiedica pe femeie d'a pleda pentru altul în tot timpul Republicii; dar altceva împiedica femeile și aceasta era: moravurile, indiferent dacă femeia era sui sau alieni juris, fiindcă nu regimul bunurilor, ci starea socială a femeiei era în joc; altceva făcea în cele mai multe cazuri intervențiunea femeiei cu neputință: instituțiunile, organizarea societății romane. Nu s'ar fi conceput, o femeie făcându-se apărătoarea unui străin, fie în forum, fie în basilice ⁴⁷⁾, sau o libertă aparând pe un patron. Însă moravurile pierzând din austeritatea primitivă, instituțiunile evoluând, oratoria luând un avânt disproportionat, femeile având interese mai complexe, ca fidejursor, beneficiară de noile pacte pretoriene, etc., s'a observat că femeia, care începuse să cunoască câte odată și dreptul, apărând interese legate cu ale sale, avea și posibilitatea d'a apărea prea des la bară, d'a vorbi singură, d'a se amesteca în mod indirect în orice fel de afaceri: adică d'a căpăta o influență politică. Și așa se înțelege edictul: este o stavilă care înlocuște paza veche a moravurilor, care preîntâmpină consecințe neprevăzute prin scăderea sau suprimarea diferitelor instituțiuni. Nu din pricina numai a scăderii modestiei putea fi pericol pentru femeie, ci din libertatea aproape completă ce o căpătase. Edictul n'a schimbat o situațiune, a exclus o tentațiune; a fost preventiv, nu corectiv.

Conchidem. Știm că logica ideilor nu este întotdeauna și logica faptelor. Dacă, înoptriva tuturor moravurilor, tuturor principiilor, ar fi stabilit că, anterior anului 48 înainte de Christos (moartea Afraniei), vr'o femeie, vr'o dată, ar fi făcut oficiu de avocat, și că acest fapt ar explica forma și rațiunea edictului, această împrejurare nu ar fi de ordin juridic, ci de ordin istoric. Însă dovada faptului n'o cunoaștem, și am văzut din referințele celor mai savanți specialiști, că dovada nu ne este adusă la cunoștință. Nu trebuie confundat faptul d'a pleda, dovedit prin texte istorice și literare, nici facultatea d'a denunța acte penale, cu faptul d'a fi avocat. Nu contestăm sexului frumos aptitudinea oratorică la Roma, nici vorbeii pledoarie, înțelesuri literare, și de-

43) Digeste 47, 12, 6, cum hæc actio magis ad ultionem pertineat (fiindcă această acțiune este dată mai ales spre răzbunare). 43 bis) D. 26, 10, 12.

44) Girard, pag. 239 și nota 6.

45) Digeste 43, 6, 1, Ulpian: Sed et cura ædium locorumque sacrorum mandata est his, qui sacras curant. (Pe lângă protecțiunea edictului) (Dealtmîntrelea grija templelor și piețelor sacre aparține și acelor care veghiază asupra templelor).

Digeste 1, 18, 13 Ulpian: congruit præsidi curare et sacrilegos conquirere (este de datoria guvernatorului de provincie d'a căuta să prindă pe oamenii sacrilegi).

46) Girard, pag. 403, nota 3. Res nullius divini juris, nu sunt susceptibile de furt. Depozitarul, printr'o substitutivitate criticabilă n'avea actio furti, i se dădea însă actio vi bonorum raptorum. Însă aci e vorba de sacrilegiu, sancționat prin pedeapsă grea D. 48, 13, 7, și Institut IV, 18, 9 (Legea Julia despre peculat pedepsește furtul ce s'ar face de lucruri sacre).

47) Basilice: tribunalele, dar și loc de plimbare, bursa-Martha Archéologie romaine, pag. 164.

sigur multe femei au mai pledat foarte bine, fără a zice măcar un cuvânt.

Afirmațiunei, care, neputându-se sprijini pe textele invocate, fiindcă la analiză textele refuză orice reazăm neclintit, și care afirmațiune se limitează la argumentul prin a contrario, raționament fragil și periculos, preferăm soluțiunea care trăește în armonie cu toate textele invocate și cu tot ce cunoaștem din instituțiunile și moravurile Romanilor. Construcțiunei artificiale a logicei, opunem logica ce rezultă din sinteza faptelor cunoscute. Prima soluțiune, plecând din textul lui Ulpian, caută dovezi prin texte că femeile au postulat pentru alții, în sensul d'a fi pledat pentru alții înainte de edict; constatăm din partea noastră că nici un text invocat nu dovedește acest lucru, și această constatare nu contrazice textul lui Ulpian. Femeia-avocat la Roma, nu ca cognitor sau procurator, ei făcând numai oficiul d'a pleda pentru altul, d'a-i presta această asistență, ni se pare un fapt cu totul nedovedit și în contrazicere cu organizarea socială și cu starea moravurilor. Chiar dacă concluziunea noastră nu are altă valoare decât a unei hipoteze, rațiunea singură nu poate, după părerea noastră, s'o nesocotească, și ar trebui dovada unui text pentru a spulbera ipotiza. Și dacă am greșit, am fi fericiți să ni se arate greșeala noastră, nădăjduind, pe lângă un spor de cunoștințe, și consolarea poetului: ⁴³⁾ sunt întâmplări de care sunt lipsiți cei cu carte prea multă.

GRIGORE PHEREKYDE

Consilier la Curtea de apel București

Aprilie 1920.

Toast la banchetul feminist dat în onoarea d-nei Ella Negruzzi

Doamnelor, Domnișoarelor și Domnilor,

In numele Baroului Capitalei, miu fac o datorie să urez deplină victorie feminismului născând în România-Nouă, adânc convins că victoria feminismului este desăvârșirea civilizațiunei noastre nedrepte și incomplete. Nedreaptă pentru că ea ține încă afară din lege jumătate din genul uman; incompletă toemai pentru că ține departe de factorii civilizatori, pe femeia civilizatoarea omenirei.

Un filosof spunea că omul a devenit viețuitor civilizat, pentru că are două mâini. Dacă prin civilizație se înțelege dezvoltarea inteligenței umane, această definiție este adevărată pentru că grație celor două mâini ale omului, el a putut să-și varieze senzațiunile și cu aceasta să-și descolte inteligența. Dacă însă prin civilizație se înțelege și dezvoltarea calităților inimii, definiția este incompletă, pentru că civilizația noastră are tot atâta nevoie de știință ca și de conștiință. De aceea trebuie să adăogăm că omul a devenit un viețuitor civilizat, mai cu seamă pentru că omenirea are în mijlocul ei pe femeie. Și proba de rolul civilizator al femeiei în civilizația morală a omenirei, reese ușor dacă observăm că putem împărți societatea noastră modernă în două domenii deosebite: regnul feminin unde tronează

femeia și regnul masculin unde tronează exclusiv bărbatul.

In familie și în cecace numim «viața de societate» găsim iubirea, dragălașenia, manierele și caritatea, găsim poezia inimii omenesti.

In viața socială și politică, de unde femeia este exclusă cu îndârjire, găsim lupta meschină, inteligența rece și brutală, găsim lipsa de orice poezie omenească și de orice scop înălțător al vieții.

Trebue să dăm drumul femeiei în regnul glacial, rezervat bărbatului, pentru ca ea să grezeze o inimă civilizațiunei noastre amenințată să piară de prea multă lumină și de prea puțină inimă, pentru că dacă omenirea va pieri o dată, nu va pieri de răcirea soarelui, ci de răcirea inimelor. Femeia va desăvârși civilizația noastră care se învârtește pe loc, din lipsa de căldură și din lipsa femeiei, pentru că în corabia civilizațiunei noastre, dacă bărbatul este cârmaciul, femeia este pânza care dă viață vasului rătăcit al civilizației noastre.

D. I. DOBRESCU

BIBLIOGRAFII

Cum se fac și se aplică legile noastre de
C. Stoicescu, Profesor la Facultatea de drept din București.

In revista «Renașterea română» Anul II, Vol. III N-rile 22—24, d. profesor universitar Stoicescu publică un important studiu asupra modului de legiferare și de aplicare al legilor la noi.

După ce arată «diversele non-sensuri, contradicțiuni și erezii juridice ce mișună în ultimile noastre producțiuni legislative», d-sa propune ca remediu, pe lângă schimbarea moravurilor parlamentare, înființarea unui Consiliu legislativ permanent, cu un caracter altul decât Comisiunea permanentă legislativă care funcționează actualmente pe lângă Ministerul de justiție.

Spirit avizat și realist, autorul conchide în termenii următori:

«Ceea ce ar trebui să se facă pentru a curmă răul în în limitele posibilului — căci bunele intențiuni orcât s'ar concretiza în măsuri practice nu pot lupta cu șiretenia și îndărătnicia — ar fi, pe lângă o modificare a codicelui de procedură și a unor legi speciale de aplicațiune curentă, o reformă în sensul obținerii dreptății mai repede și mai eficient: secțiuni mai numeroase, personal auxiliar mai bine plătit dar și aspru pedepsit în caz de abateri, termene de judecată mai apropiate, amănări acordate cu mai puțină dărnicie, o mai mare severitate din partea Consiliilor de disciplină ale barourilor față de conduita și procedurile unor avocași, lărgirea competenței judecătorilor de ocol rurali etc.»

Iată un tablou sezizant pe care d. profesor universitar Stoicescu îl întărește cu observarea unui autor dramatic francez: «La justice est une belle chose; ce qu'il y a parfois de fâcheux, ce sont les juges».

⁴³⁾ Ed. Rostand, Les Musardises. Dédieace.

CURTEA CU JURĂȚI MUȘCEL

Audiența dela 9 Decembrie 1919

Președinția d-lui GH. ALIMANESCU, Președinte

Proces-Verbal No. 84

Acuzat. — Lipsa martorilor acuzării. — Insușirea lor de acuzat. — Cerere de amânarea procesului. — Art. 340 pr. pen. — Respingerea incidentului.

Acuzatul în apărarea sa nu poate să-și însușească martorii acuzării, cari lipsesc, când acei martori nu a fost propuși de dânsul și nici n-au fostificați Ministerului Public conform art. 340 pr. penală, iar Ministerul Public a declarat că renunță la ei.

Prin urmare, cererea făcută de acuzat de a se amâna procesul fiind neîntemeiată, urmează a se judeca.

Curtea deliberând,

Având în vedere că d-l Procuror General a declarat că prezența martorilor absenți ai acuzatului nu este indispensabilă debaterilor și că D-sa poate susține acuzatul fără prezența acelor martori, numai cu martorii prezenți dat fiind că acuzatul nu tăgăduiește faptul; că acuzatul în apărarea sa nu poate să-și însușească pe martorii acuzării cari lipsesc, întrucât acei martori nu au fost propuși de dânsul și nici nu au fostificați ca atare Ministerului public conform art. 340 pr. criminală; că aceasta rezultă și din dispozițiunile art. 346 pr. criminală care prevede și dă dreptul acuzatului ca după ascultarea martorilor propuși de ministerul Public să ceară să se asculte martorii săi pe care îi va fi notificat prin listă mai dinainte;

Pentru aceste motive, Curtea, în majoritatea compusă din d-l Președinte și d-l Gh. Em. Turbure judecător asesor, găsește că prezența martorilor absenți ai acuzării nu este indispensabilă debaterilor, că acuzatul nu poate să-și însușească acei martori, întrucât n-au fost propuși de dânsul și niciificați ca atare Ministerului Public.

Respinge cererea de amânare făcută de acuzat prin apărătorii săi și dispune a se proceda la ascultarea martorilor acuzării precum și ai apărării prezenți.

D-l Judecător asesor C. Pastia fiind de opinie contrarie își va motiva această opinie în josul prezentului proces-verbal.

(ss) Th. Alimănescu; Gh. Tulbure.

Opiniune

Subsemnatul Constantin Pastia judecător de ședință la Tribunalul Muscel și delegat ca asesor la Curtea cu jurați din județul Muscel, sesiunea Noembrie 1919, sunt de părere a se respinge incidentul ridicat de d-l Procuror General în ședința de astăzi 9 Octombrie (26 Noembrie st. v.) 1919 și de a se admite cererea de amânare formulată de apărătorii acuzatului Ion I. Tolea pe următoarele motive:

În ceea ce privește incidentul ridicat de d-l Procuror General că acuzatul nu-și poate însuși martorii acuzării și cere amânarea pentru lipsa lor:

Având în vedere că martorii la care acuzarea a renunțat sunt martorii de fapt, cari stabilesc împrejurările și modul cum faptul s'a săvârșit:

Având în vedere că într-o parte martorii de fapt stabilesc faptul, ei aparțin în mod logic și juridic tuturor părților interesate în cauză iar în celelalte care i-a propus și renunțarea uneia din părți la dânsii nu poate împiedica pe cealaltă parte de a și-i însuși, întrucât faptul nu poate rămânea nedovedit sau dovedit cum convine numai uneia dintre părți;

Având în vedere că pentru a reda faptul așa cum a fost săvârșit și împrejurările în care a fost comis, e necesar ca toți martorii de fapt să compare înaintea instanței mai cu seamă în speță unde instrucțiunea e eminentă orată;

Având în vedere că în speța martorii propuși de acuzare și cari astăzi lipsesc fiind tocmai martorii de fapt, renunțarea Ministerului public la dânsii nu constituie o decădere de drepturi pentru acuzat de a și-i însuși și cere ascultarea lor în fața juriului, întrucât ei nu sunt numai martorii celui care i-a propus ei și ai faptului și ca atare urmează din toate acestea că pot fi însușiți și propuși de acuzat;

Considerând că în afară de considerațiunile de mai sus avem în speță și textul art. 340 pr. penală, care spune că Ministerul public va înfățișa lista martorilor notificați în regulă, cari vor trebui ascultați sau după a sa cerere, sau după a părții civile, sau după a acuzatului;

Având în vedere că odată ce martorii absenți sunt dintre cei cuprinși în lista notificată acuzatului și într-o parte acuzatul cere a fi ascultați, ei trebuiesc să fie audiați odată ce una din părțile prevăzute în art. 340 al. I pr. p. o cere, întrucât altfel faptul nu e restabilit în tot complexul său;

Că prin urmare, odată ce martorii directificați în regulă acuzatului ei sunt căștigați debaterilor și ca atare pot fi însușiți de acuzat, indiferent dacă sunt ori nu prezenți, — căci legea nu distinge;

Că așa fiind în drept, — nu poate fi respinsă ca inadmisibilă cererea acuzatului de a și-i însuși martorii acuzării citați și notificați în regulă;

Având în vedere că odată admis cum că martorii acuzării pot fi însușiți de acuzat, urmează în mod logic, și juridic că și cererea de amânare a acuzatului, pentru a fi ascultați martorii absenți, este legală și admisibilă;

Că dacă art. 377 pr. p. zice că Curtea după cererea Ministerului public va putea amâna procesul pentru sesiunea viitoare în cazul când lipsește veri unul din martorii regulatificați, această dispozițiune nu trebuie interpretată în sens restrictiv, în acest sens doctrina (Cueuli pag. 16.);

Că în tot cazul din dispoziția textului art. 377 pr. penală, nu rezultă că acuzatul nu-și poate însuși martorii acuzării;

Că renunțarea Ministerului public la martorii săi notificați acuzatului și cari sunt tocmai parte din martorii de fapt pe care acuzatul și i-a însușit spre a dovedi faptul și mai cu seamă în speța legitima apărare sau cel puțin provocarea, nu poate împiedica ascultarea lor odată ce acuzatul și i-a însușit, întrucât nici un text nu prevede aceasta;

Considerând că pentru a respinge o asemenea cerere trebuiesc motive puternice și apreciable, întrucât instrucțiunea înaintea juriului fiind cea orală, cererea acuzatului concordă cu principiile ce guvernează această materie, iar a lăsa pe acuzat în stare de inferioritate față de acuzare care a renunțat la parte din martorii săi, înseamnă a nesocoti dreptul sfânt al apărării;

Doctrina și jurisprudența aproape în unanimitate sunt de aceeași părere: Că martorii apărării notificați prin listă în regulă acuzatului, sunt căștigați cauzei și deci pot fi însușiți de acuzat, iar la cerere vor trebui ascultați dacă părțile n-au renunțat de comun acord la dânsii. (Faustin-Helie pr. criminală, tom. 7, pag. 569. Cas. II. 320 din Iul. 1874, și 450 din 6 Sept. 1874; Cas II. 254 din 17 Iul. 1879. Cas. II. 290 din 8 Aug.).

Că prin urmare, pentru toate aceste considerațiuni de drept și de fapt, incidentul ridicat de d-l Procuror general cată să fie respins.

În ceea ce privește cererea de amânare formulată de apărătorul acuzatului pe lipsă de procedură față de martorul Iosif Oprea Radu Lungu și pe lipsa unora din martorii principali ai acuzării notificați și citați în regulă, pe care acuzatul și-i-a însușit spre a dovedi că în împrejurările cum s'a comis faptul, el s'a găsit în legitimă apărare și în tot cazul că a fost provocat.

Având în vedere că în fapt se constată că într-adevăr procedura față de martorul acuzării Iosif Oprea Radu Lungu, care e unul din martorii principali de fapt, (Vezi ordonanța d-lui Jude-Instructor), nu este îndeplinită într-o parte el fiind citat greșit sub numele de Ion Oprea Radu Lungu, citația a fost restituită cu mențiunea «necunoscut»;

Considerând că pentru a se proceda la cercetarea oricărei pricină, urmează ca în prealabil procedura să fie îndeplinită; ori în speța ea nu este îndeplinită tocmai față de un martor de fapt și principal cuprins în lista notificată acuzatului;

Că așa fiind procesul de față câtă a fi amănat pentru această simplă considerație.

Având în vedere că în afară de lipsa de procedură față de martorul Iosif Oprea Radu Lungu, astăzi nu răspund mai mulți dintre martorii principali și de fapt anume: Nicolae Ion Radu Lungu, Gheorghe Ion D-tru Ștefan, Ion D. Cicu și Ion Samoilă citați și notificați în regulă acuzatului spre a-și fărmașa apărarea și a nu fi surprins;

Având în vedere că din lista notificată acuzatului de Ministerul Public conform art. 340 pr. p., se constată că toți martorii absenți astăzi sunt coprinși într'ansa.

Având în vedere că acuzatul și-a însușit și a cerut ascultarea lor, pentru a face dovada cu însuși martorii acuzării că a fost în legitimă apărare sau cel puțin provocat când a comis faptele;

Având în vedere că din citirea depunerilor martorilor lipsă se constată că ei sunt dintre martorii principali și de fapt cari au cunoștință asupra împrejurărilor cum s'a comis faptele;

Având în vedere că din însăși cererea Ministerului public de a se da citire depunerilor făcute la instrucție de martorii absenți coroborat cu faptul că și bazează acuzarea chiar pe dănsii, se stabilește îndubitabil că martori absenți, sunt martori principali și de fapt;

Că într-un cât martorii absenți sunt martori principali și de fapt, ei trebuie pentru convingerea Juriului a se prezenta în persoană spre a-și face pe Sf. Cruce declarațiunile lor, în fața Juraților, atât fiindcă instrucția în speță e cea orală, cât și fiindcă dreptul sfânt al apărării nu trebuie nesocotit.

Că a se citi depozitiunile lor scrise dela instrucție, cum a cerut d-l Procuror general, ar însemna a se transforma instrucția din orală în scrisă, ceea ce este contrariu principiilor generale care domină această materie;

Că dacă în baza puterii discreționale se pot citi depunerile scrise, aceasta trebuie să aibă numai în cazuri excepționale și bine justificate pentru a nu părea că se împietăiește asupra menirii și convingerii juriului cari are a se baza numai pe instrucția orală urmată înaintea sa;

Că de și Curtea este aceea care admite sau respinge cererea de amânare, totuși în mod strict, legal și juridic, numai juriul trebuie să aprecieze oportunitatea, valoarea și utilitatea martorilor absenți, de oarece el singur e judecătorul fondului, iar nu Curtea, care are altă menire, și care nu trebuie să nesocotească principiile ce guvernează materia juriului, deci și din acest punct de vedere, urmează ca martorii absenți să compare înaintea juraților și cererea de amânare să nu fie respinsă decât bazat pe motive puternice și apreciable cari nu se văd existând în speță.

Că tocmai pentru cazuri ca cele de față, s'a prevăzut dispozițiunile din art. 378 pr. penală, cari altfel n'ar mai avea locul de a fi aplicate;

Că dacă în materie corecțională, judecătorul e apreciatorul suveran al culpabilității «in concreto» și încă o cerere de amânare pe justificările mai sus arătate poate fi cerută și admisă, cu atât mai mult în speță, unde nu Curtea e aprecietoarea faptului, ci juriul, care, neapărată nevoie pentru a-și forma adevărata convingere asupra vinovăției acuzatului de a asculta cel puțin declarațiunile martorilor de fapt și principali.

Că prin urmare, pentru toate aceste considerațiuni de drept și de fapt, cererea de amânare a acuzatului Ion I. Tolea câtă a fi admisă și procesul amănat la viitoarea sesiune pentru când le va emite mandate de aducere contra martorilor absenți.

Judecător de ședință, (s) *C. Pastia*

NOTA.—Înaintea Curții cu jurați din Muscel s'a prezentat următoarea speță:

Ministerul public a renunțat la audierea unui martor al acuzării, care lipsea, iar pe acest martor și l'a însușit acuzatul ca necesar apărării sale, pentru a dovedi anumite circumstanțe de fapt, în care scop a cerut amânarea procesului și audierea lui.

Majoritatea Curții a decis că acuzatul nu poate

să-și însușiască un martor al acuzării, pe femeii că acest martor nu a fost propus de acuzat și apoi nici nu i-a fost notificat cum cere art. 340 pr. pen.

Minoritatea a opinat că nici un text de lege nu se opune ca acuzatul să-și însușiască un martor al acuzării, chiar lipsă fiind, când Ministerul public a renunțat la audierea lui; și când acest martor e necesar acuzatului pentru a se dovedi anumite împrejurări de fapt.

Noi credem că minoritatea are dreptate și iată temeiurile noastre juridice:

1) Instrucțiunea înaintea juraților este esențialmente orală. Jurații își fac convingerea asupra culpabilității sau neculpabilității acuzatului prin depunerile orale ale martorilor propuși de acuzare și de apărare (V. *Tanoviceanu*, *Curs de procedură penală*. No. 687 și urm. p. 440 și urm. Cas. 93 din 24 Feb. 1870, Cas. 290 din 18 Iulie 1883. D. *Cuculi*, *Procedura criminală dinaintea juraților*, București 1890, p. 15).

2) Ori ce martor fie propus de acuzare (Minist. public), fie de apărare (acuzat), fie de partea civilă, care au fost notificați Ministerului public conform art. 340 pr. pen. este câștigat desbaterilor. (V. Cas. 459, 22 oct. 1870; Cas. 141, din 12 Martie 1871, Cas. 320 din 7 iunie 1874, Cas. 450 din 6 Sept. 1874, Cfr. *Fratoscișeanu*, *Cod. pr. pen. ad. art. 345*. No. 5, 6, 7).

3) Dacă o parte renunță la un martor, nimic nu împiedică pe cealaltă parte să și-l însușiască în interesul apărării sale. — Ca atare, dacă Ministerul public (care e parte în proces) a renunțat la un martor, acuzatul poate să și-l însușiască în interesul apărării sale, fără a i se mai putea opune motivul că el nu a fost propus de acuzat sau că nu a fost notificat M. Public, când se constată că el a fost trecut pe lista generală de martori și citat pentru ziua judecării, într-un cât o notificare specială este inutilă. Acest martor e câștigat desbaterilor, indiferent dacă e prezent sau absent, și ca atare poate să și-l însușiască acuzatul în interesul apărării sale,

— «Dacă M. public a renunțat la martorii acuzățiunii și dacă acuzatul nu și-l însușește prin faptul că, în urma renunțării M. Public el tace, în urmă nu se mai poate plânge ca acei martori nu s'au ascultat», zice o dec. a Cass. din 24 Ianuarie 1884, (V. în acelaș sens, Cass. 267, din 28 Mai 1890, Bul. 1890 p. 891. V. și *Fratoscișeanu*, *Cod. pr. pen. art. 346*, No. 22).

Cu atât mai mult, prin urmare, acuzatul poate să-și însușiască un martor al acuzării, dacă M. public a renunțat la audierea lui și acuzatul și-a manifestat aceasta în mod expres de a fi audiat în interesul apărării sale spre a dovedi anumite împrejurări de fapt, cum e în speță, care să-i ușureze acuzațiunea.

E. C. DECUSARA.

Domnii abonați din provincie sunt rugați să bl- nevolască a se grăbi să achite abonamentele datorate, prin mandat poștal adresat ziarului *Curierul Judiciar*, București, Calea Rahovei 5, fără a mai aștepta sosirea încasatorului nostru D-l D. Niculescu care, din cauza neregularității mersului trenurilor întârzie vizitarea orașelor.

TRIBUNALUL ILFOV SECȚIA I C. C.

Audiența dela 18 Martie 1920

Președinția d-lui ȘT. P. M. HAILEANU, judecător de ședință

Angela Polizu-Micșunești cu Lt.-Colonel Gh. Gheorghiu

Sentința civilă No. 204

Contestațiune. — Art. 58 și 74 pr. civ. și art. 4 al. ult. l. proprietarilor. — Art. 4 și 2 al. d. din decretul-lege 148/917. — Condițiunea cerută de aceste texte de lege.

1) Art. 4 al. ult. din legea proprietarilor este inaplicabil, chiriașul ne mai putând fi citat la imobilul închiriat, în acțiunea introdusă în contra sa conform legii proprietarilor, chiar dacă contractul este în curs de executare, când prin însăși fapta proprietarului, — care pe când chiriașul era refugiat a închiriat imobilul unei alte persoane, — chiriașul a fost pus în imposibilitate ca reîntorcându-se din refugiu să-și ocupe imobilul ce-i fusese închiriat.

2) Condițiunea cerută de art. 4 și 2 al. d. din decretul-lege 1480/917 pentru ca hotărârile obținute și urmărirea făcută în contra persoanelor acolo menționate să fie nule de drept, este ca acele persoane să fi lipsit din teritoriul ocupat când s'a obținut hotărârea ori s'a făcut urmărirea în contra lor, nulitățile prevăzute de aceste texte de lege, neputând fi invocate de aceia care se găseau în acel teritoriu în timpul ocupațiunii și cu atât mai mult de acei care, deși refugiați, se reîntorseseră în acel teritoriu care, la data intentării acțiunii în contra lor, era liberat de vrășmași.

S'a ascultat d-l avocat Gr. Puricescu din partea contesta-toarei și d-l avocat Bilciurescu din partea intimatului.

Tribunalul,

Asupra contestațiunii făcută prin petițiunea înreg. la No. 8357/920 de către Angela Polizu-Micșunești, cu autorizația soțului său, domiciliată în București, str. Romană No. 75 bis cu domiciliul ales în București, str. Dionisie No. 40 la d-l avocat Nicolae Polizu-Micșunești, contra executării sentinței civile cu No. 439/919, dată cu execuție provizorie, în urma acțiunii ce i s'a intentat, prin petițiunea înreg. la No. 12003 din 1919, conform legii proprietarilor, de către Lt.-Colonel Gheorghiu, în calitate de administrator legal al averii dotale a soției sale Cleopatra Gheorghiu, cu domiciliul ales în București, str. Culmea nouă No. 1, la d-l avocat Alex. Bilciurescu.

Având în vedere actele și lucrările din dosar, cum și concluziunile orale ale părților.

Având în vedere că din toate acestea se stabilește în fapt următoarele :

La 20 Mai 1919 Lt.-Colonel Gheorghiu în calitate de administrator legal al averii dotale a soției sale Cleopatra Gheorghiu, prin procurator avocat Alex. Bilciurescu, cu petițiunea înreg. la No. 12003/919, intentă acțiune în contra contestatoarei Angela Polizu-Micșunești prin care, pe baza contractului verbal vizat de Administrația Financiară a Capitalei la No. 11768 din 26 Septembrie 1918, întocmit pe termen de trei ani, dela 26 Octombrie 1916 și până la 26 Octombrie 1919, și a citării pârâte spre a răspunde la in-

terogator, cere să se pronunțe rezilierea acelui contract de închiriere pe ziua de 26 Octombrie 1918, pe motiv că contestatoarea, intimată în acea acțiune, a abandonat imobilul ce-i fusese închiriat, din București, str. Occident No. 11, și să fie obligată intimata Angela Polizu-Micșunești să-i plătească suma de 8000 lei, reprezentând chiria dela 26 Oct. 1916—26 Oct. 1918.

La 9 Septembrie 1919, pe baza contractului verbal și a nevenirei pârâtei ca să răspundă la interogator, Lt.-Colonel Gheorghiu obține hotărârea 439, dată cu execuție provizorie, a cărei punere în executare este atacată prin contestațiunea de față.

Având în vedere că prin contestațiunea de față se cere anularea sentinței 439/919 și a actelor de urmărire făcute în baza ei, pe motiv că rău contestatoarea a fost citată la imobilul închiriat cu ocazia obținerii acelei hotărâri, și în al doilea rând că acea hotărâre este nulă pe baza art. 2 al. d. și art. 4 din decretul-lege 1480/917, conform cărora orice urmărire în contra persoanelor care în timpul ocupațiunii au lipsit din țară, nu poate avea loc decât șase luni dela încheierea păcii generale.

În ce privește primul motiv de contestațiune privitor la nulitatea de procedură.

Având în vedere că pentru termenul de 9 Septembrie 1919 când s'a obținut de către Lt.-Colonel Gheorghiu sentința cu No. 439, a cărei punere în executare este atacată prin contestațiunea de față, contestatoarea Angela Polizu-Micșunești a fost citată în str. Occident No. 11, la imobilul închiriat, după cum se constată din procesul verbal din 4 Septembrie 1919 de afișarea citațiunii, deși numita la acea dată nu mai domicilia acolo, întrucât se constată în fapt, din însăși declaratiunea făcută astăzi în instanță de către intimat că deși contractul dintre dânsul și contestatoare era în curs de executare, el expirând la 26 Octombrie 1919, totuși, la 26 Octombrie 1918, în lipsa contestatoarei, care nu se reîntorsesese din refugiu la acea dată, intimatul Lt.-Col. Gheorghiu închiriaza d-nei Lupșan, cu începere chiar dela 26 Octombrie 1918, acelaș imobil din str. Occident No. 11, ce era închiriat contestatoarei, astfel că aceasta când s'a reîntors din refugiu, la câțva timp după 26 Octombrie 1918, a găsit imobilul ocupat de d-na Lupșan, iar dânsa a fost nevoită să și caute un adăpost în altă parte.

Considerând că potrivit art. 58 comb. cu art. 74 pr. civ. chemarea în judecată se face la domiciliul real al pârâtului ori la reședința sa din momentul înmărmării citațiunii, afară de cazul când s'a făcut o alegere de domiciliu în altă parte, ori când legea fixează un domiciliu legal pentru pârât.

Considerând că potrivit art. 4 al. ult. din legea proprietarilor, locatarul are domiciliu în mod obligator la imobilul închiriat.

Oă, în afară de considerațiunea de a asigura proprietarului o procedură cât mai expeditivă de judecată, rațiunea care a determinat pe legiuitor să fixeze chiriașului domiciliul legal a imobilul închiriat, se bazează pe împrejurarea că aceasta corespunde unei stări de fapt, chiriașul locuind în mod normal la imobilul închiriat și având, în fapt, posibilitatea ca chiar de s'ar îndepărta dela acest domiciliu să revină ori-când va voi.

Că întrucât, în speță, se constată în fapt că, prin însăși fapta proprietarului, care pentru contestatoare constituie un caz de forță majoră, aceasta a fost pusă în imposibilitate ca reîntorcându-se din refugiu, la câțva timp după 26 Oc-

tombrie 1918, să-și reocupe imobilul închiriat, care, cu toate că contractul contestatoarei era în curs de executare, a fost închiriat de intimat unei alte persoane, nu se poate spune că procedura îndeplinită cu contestatoarea pentru termenul de 9 Septembrie 1919, la acest domiciliu, a fost bine îndeplinită, art. 4 din legea proprietarilor neputând fi aplicabil în speță.

Că constatându-se astfel în fapt că contestatoarea a fost citată pentru termenul de 9 Septembrie 1919 în alt loc decât la domiciliul său real, iar de un domiciliu legal nu poate fi vorba, contestațiunea este întemeiată din acest punct de vedere și caută a fi admisă, anulându-se sentința executorie cu No. 439/919 și toate actele de urmărire făcute în executarea ei.

În ce privește cel de al doilea motiv de contestațiune:

Considerând că potrivit art. 4 din decretul-lege 1480/917 nici o acțiune mobilă sau imobilă nu va putea fi poruită în privirea românilor, persoanelor civile, aliaților, neutrilor, cari lipsesc din țara ocupată, fie că au lăsat sau nu un mandatar, decât șea-e luni după încheierea păcii generale, hotărârile date cu călcarea acestor dispozițiuni fiind nule de drept, iar potrivit art. 2 al. d. orice urmărire silită mobilă sau imobilă, făcută în virtutea unui titlu executoriu indiscutabil, în contra românilor sau persoanelor civile care lipsesc din teritoriul ocupat de inamic, fie că au lăsat sau nu mandatar, este nulă de drept și inexistentă, o urmărire în privirea acestor persoane neputând fi valabilă făcută decât după șeaze luni dela încheierea păcii generale.

Că condițiunea cerută de aceste texte de lege pentru ca hotărârile obținute și urmărirea făcută în contra persoanelor aci menționate să fie nule de drept, este ca acele persoane să fi lipsit din teritoriul ocupat când s'a obținut hotărârea ori s'a făcut urmărirea în contra lor, nulitățile prevăzute de aceste texte de lege neputând fi invocate de aceia care se găseau în acel teritoriu în timpul ocupațiunii, și cu atât mai mult de aceia care, deși refugiați, se reîntorseseră în acel teritoriu care, la data întinderii acțiunii în contra lor, era liberat de vrășmași.

Ca intrucât, în speță, se constată în fapt că contestatoarea se reîntorsese, în teritoriul ce fusese ocupat, pe la sfârșitul anului 1918, iar acțiunea intentată de reclamant în contra sa a fost introdusă la 9 Septembrie 1919, adică după ce contestatoarea se reîntorsese în teritoriul ocupat și la o dată când acel teritoriu nici nu mai era ocupat de vrășmași, art. 2 al. d și art. 4 din decretul-lege 1480/917 nu-și pot găsi aplicabilitatea lor și motivul acesta de contestațiune este nefondat.

În ce privește cheltuielile de judecată cerute de contestatoare, apreciind se fixează la 300 lei.

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător de ședință Ștefan P. Mihăileanu, Trib. admite contestațiunea etc.

(ss) Ștefan P. Mihăileanu; Gr. Popescu.

TRIBUNALUL ILFOV SECȚIA I C. C.

Audiența dela 1 Mai 1920

Președinția d-lui ȘT. P. MIHĂILEANU, judecător de ședință
Iosefina V. Ștefănescu și V. Ștefănescu, personal și ca soț
pentru autorizare cu S. I. Apogi.
Sentința civilă No. 327

Contract de locațiune. — Renunțare la beneficiul termenului din partea chiriașului. — Art. 4 din decretul-lege 1420 din 2 Aprilie 1920. — Art. 969 c. civ.

1). Pentruca un chiriaș, care a renunțat la beneficiul termenului, să poată beneficia de prelungirea

contractului, trebuie să îndeplinească condițiunea ce i-o impune art. 4 din decretul-lege 1420 din 2 Apr. 1920, de a dovedi că a fost în necunoștința împrejurărilor legale sau de fapt când a renunțat, în care scop va trebui să se adreseze instanței competente în termen de zece zile dela publicarea decretului lege, sub pedeapsă de a nu mai putea ataca renunțarea sa pe acest motiv.

2). Atât în cazul când pe baza renunțării date de chiriași proprietarul a obținut o hotărâre de evacuare în contra sa, cât și în cazul când proprietarul nu l'a acționat în justiție pe chiriaș pe baza acelei renunțări, chiriașul, iar nu proprietarul, este acela care trebuie să introducă cererea pentru atacarea renunțării în termenul de zece zile, pe baza art. 4 din decretul-lege 1420 din 2 Apr. 1920.

S'a ascultat d-l avocat Postelnicu din partea reclamantilor și d-nii avocați M. Valerianu și Filip Emilian din partea intimatului.

Tribunalul.

Asupra acțiunii făcute prin petițiunea înregistrată la No. 13291 din 21 Aprilie 1920, conform legii proprietarilor, de către Iosefina V. Ștefănescu și V. Ștefănescu, personal și ca soț pentru autorizare, cu domiciliul ales în București, str. Despot-Vodă No. 6, în contra lui I. S. Apogi, domiciliat în București, calea Călărașilor No. 245, prin care cere ca acesta să fie obligat, conform declarațiunii sale din 13/26 Ianuarie 1920, să evacueze pe ziua de 23 Aprilie 1920 st. v. imobilul din București, calea Călărașilor No. 245, ce ține cu chiria dela reclamant.

Având în vedere actele și lucrările din dosar cum și concluziunile orale ale părților.

Având în vedere că din toate acestea se stabilește în fapt următoarele:

La 23 Ianuarie 1919, Maria Petrescu, autoarea reclamantilor închiriaza intimatului I. S. Apogi imobilul din calea Călărașilor No. 245 cu chiria de 3500 lei anual, pe termen nelimitat.

La 17 Ianuarie 1920 cu contractul autentificat de Tribunalul Ilfov, secția de notariat la No. 6881 reclamantii de astăzi cumpără dela Maria C. Petrescu și ceilalți moștenitori ai lui C. Petrescu imobilul închiriat intimatului, iar la 26 Ianuarie 1920 intimatul renunțând la beneficiile legii măsurilor excepționale consimte ca la 23 Aprilie 1920 să se mute din imobil.

Pe baza acestei declarațiuni de renunțare, la 15 Aprilie 1920 reclamantii îi adresează intimatului o notificare prin care îi pun în vedere că la 23 Aprilie 1920 să evacueze imobilul, la care acesta răspunzând că înțelege să rămână în casă, reclamantii la 21 Aprilie 1920 pornesc acțiunea de față.

Având în vedere că, la cererea reclamantilor ca pârâtul, conform declarațiunii de renunțare din 26 Ianuarie 1920, să evacueze pe 23 Aprilie 1920 imobilul închiriat, acesta obiectează că intrucât a fost în necunoștința împrejurărilor legale și de fapt când a dat o asemenea declarațiune, conform art. 4 din decretul-lege din 2 Aprilie 1920, el beneficiază de prelungirea de drept a contractului.

Că la această obiecțiune, la rândul lor reclamantii răspund că intrucât intimatul nu a făcut cerere, conform aceluiași text de lege, în termen de zece zile dela publicarea decretului-lege din 2 Aprilie 1920, pentru a stabili eroarea sa, el nu mai o poate invoca astăzi, pe cale de apărare, în acțiunea de față.

Că, la rândul său, intimatul susține că intrucât proprietarii reclamanti nu au obținut o hotărâre în contra sa pe baza renunțării date, nu el, ci proprietarii erau datori să poarte cererea în termenul de zece zile, el fiind îndatorat numai ca, pe cale de apărare, să arate eroarea în care a căzut în momentul când a dat declarațiunea de renunțare.

Considerând că potrivit art. 4 din decretul-lege 1420 din 2 Aprilie 1920, beneficiară de prelungirea închirierilor prevăzute prin acel decret-lege și chiriașii cari, anterior publicării lui, au dat declarațiuni scrise de renunțare, chiar atunci când au fost constatate printr-o hotărâre judecătorească neexecutată, cu condițiune însă de a dovedi că au fost în necunoștința împrejurărilor legale sau de fapt când au dat o asemenea declarațiune, orice contestațiuni la care ar da loc aplicarea acestui articol urmând a se îndrepta, sub pedeapsă de decădere, în termen de zece zile dela publicarea celui decret-lege, la instanțele competente după dreptul comun, care vor judeca după procedura urgentă prescrisă prin legea proprietarilor.

Că așa dar, pentruca un chiriaș care a renunțat la beneficiul termenului să poată beneficia de prelungirea contractului, trebuie să îndeplinească condițiunea ce i-o impune legea de a dovedi că a fost în necunoștința împrejurărilor legale sau de fapt când a renunțat, în care scop va trebui să se adreseze instanței competente în termen de zece zile dela publicarea decretului-lege, sub pedeapsă de a nu mai putea ataca renunțarea sa pe acest motiv, legiuitorul nevoind să lase mai mult timp în incertitudine dreptul proprietarului isvorât din acea declarațiune.

Că, chiriașul, iar nu proprietarul este acela care trebuie să introducă cererea în acest scop, atât în cazul când pe baza renunțării date de dânsul proprietarul a obținut o hotărâre de evacuare în contra sa, cât și în cazul când acesta nu l-a acționat în justiție pe baza

acelei renunțării, rezultă atât din termenii clari ai textului de lege, care, deși prevede ambele ipoteze, nu face nici o deosebire între dănsule din acest punct de vedere, spunând-o categoric, pentru ambele cazuri, că nu acordă chiriașului care a renunțat la contract beneficiul prelungirii termenului închirierii decât cu condițiunea ca acesta să stabilească mai întâi că a fost în necunoștința împrejurărilor legale sau de fapt când a dat o asemenea declarațiune, cât și din principiul înscris în art. 969 c. civ., conform căruia convențiunile legal făcute având putere de lege între părțile contractante, nici un interes nu are proprietarul să poarte o acțiune prin care să provoace pe chiriaș să dovedească dacă nu cumva a fost în vreo necunoștință a împrejurărilor legale sau de fapt atunci când a dat declarațiunea de renunțare, din moment ce el are în favoarea sa o declarațiune de renunțare la termen din partea chiriașului, declarațiune care îl obligă pe acesta tot așa cum îl obligă legea și pe baza căreia acesta este ținut să se mute din imobil la termenul hotărât, altfel expunându-se să fie evacuat cu forța, prin mijlocul justiției.

Că intrucât se constată în fapt că intimatul chiriaș nu a uzat de calea pe care art. 4 din decretul-lege dela 2 Aprilie 1920 i-o pune la dispozițiune pentru a ataca renunțarea dată, iar astăzi termenul pentru a mai face aceasta a expirat, dreptul proprietarului izvorât din acea declarațiune ne întâlnind în calea sa nici o piedică legală, rezultă că el poate să fie exercitat pe ziua de 23 Aprilie 1920 st. v, dată pe care urmează să se ordone evacuarea imobilului de către intimat, admitându-se acțiunea de față.

Având în vedere și cererea reclamantilor de a li se acorda cheltueli de judecată, apreciind le fixăm la 100 lei.

Pentru aceste motive, Trib. admite acțiunea, etc.
(ss) Ștefan P. Mihăileanu.

REZUMATELE JURISPRUDENTEI

CURȚILOR DE APEL ȘI ÎN ALTEI CURȚI DE CASAȚIE

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI

SECȚIA I

Apelantă: Elena M. Coriban, prin d. avocat Al. Bădulescu.
Intimat: Vasile Vasilescu, prin d. avocat Rădulescu.

Comunicare de procedură. — Omisiune esențială. — Nulitate. — Art. 74, 75 și 76 pr. civilă. Tutore. — Predări de socoteli. — Pupil ajuns la majoritate. — Căile de control a gestiunii tutelei. — Obligațiunea trib. din oficiu să ia în mod prealabil socoteli de gestiunea tutelei. Art. 418, 419 c. civ.

a) În materie de comunicare a citațiunilor și celorlalte acte de procedură legea prin dispozițiunile art. 74 și 75 pr. civ. prescrie o serie de formalități esențiale și a căror lipsă este prevăzută prin art. 76 pr. civ. sub pedeapsă de nulitate.

Una din formalitățile prevăzute de acest art. este și aceea că atunci, când persoana căruia urmează a i se comunica actul nu este găsită la domiciliu și procedura se îndeplinește față de o rudă ce este prezentă, trebuie ca agentul să facă în procesul-verbal ce dresază mențiunea expresă că acea rudă locuiește la un loc cu persoana căruia actul de procedură cată a fi comunicat.

În speță, procedura fiind îndeplinită la o rudă, unde apelanta nu avea domiciliu și nefăcând mențiunea aceasta agentul în procesul-verbal, una din formalitățile cerute de art. 74 și 75 sub pedeapsă de nulitate lipsind, urmează să comunicarea privitoare la notificarea jurnalului 7052/911, prin care se face cunoscut apelantei că tutela s'a închis prin ajungerea ei la majoritate, este nulă, și apelanta este oricând în termen de a face apel.

b) Prin dispozițiunile art. 418 c. civ. cari constituiesc o inovațiune a legiuitorului nostru, se edictază că la esirea din tutelă, tutorul este dator să dea socoteală pentru toată durata tutellei, întocmind spre acest sfârșit două exemplare de conturi, cari trecând prin consiliul de familie, se vor supune trib. cu observațiunile ce va fi de făcut, rămânând trib. a descuvința sau nu, după împrejurări, și numai după predarea socotelilor obștești și încuviințarea lor de către trib. se va considera tutorele desfăcut de tutela sa, fără pricinuirea dreptului rezervat pupilului devenit major de a cere seamă tutorului de administrarea tutellei sale.

Din termenii clari și din spiritul menționatului art. rezultă că în sistemul legislațiunei noastre două sunt căile de control al gestiunii tutorului la esirea lui din tutelă, fie că tutela s'a sfârșit *ex parte minoris* fie *ex parte tutoris*, este una, aceea care obligă pe trib. și dela care nu se poate sustrage, ca din oficiu să ceară

socoteală tutorului pentru întreaga sa administrație și a *dona*, care decurge din dreptul pe care legea îl acordă minorului devenit major, care nu exclude îndatorirea impusă trib. ca și dănsul să ceară din nou seamă tutorului, de administrația tutelei, și numai astfel tutorul este legalmente desfăcut de tutelă, în primul rând în fața justiției, și în al doilea rând înaintea minorului devenit major.

Distincțiunea ce se prelinde că trebuie făcută art. 413 c. civ. că este privitoare numai când tutela încetează *ex parte tutoris*, adică că numai atunci trib. este îndatorat a lua din oficiu socotelile administrației tutelei, trebuie considerată ca inadmisibilă, de oarece legea în sistemul său de organizare în materie de tutelă nu prescrie alt mod de descărcare a tutelei când ea încetează prin ajungerea la majoritate a pupilului, și nu se poate face o distincție acolo unde legea nu distinge, și nici judecătorul nu trebuie să distingă.

Soluțiunea aceasta mai e confirmată și de art. 419 c. civ., care spune că, orice convențiune săvârșită între tutor și pupilul său ajuns la majoritate va fi fără tărie, dacă nu va fi fost făcută înaintea expirării lunii dela desfacerea definitivă a tutorului. Ceeace a urmărit legiuitorul prin edictarea unor asemenea dispozițiuni a fost ca să scoată pe pupilul ajuns la majoritate de sub influența tutorului său în convențiunile ce ar avea loc între dânsii, nesocotind se de valabile, decât dacă au fost făcute după o lună dela desfacerea tutelei, or dacă socotelile tutelei, cari pot lua în general caracterul unei convențiuni, ar putea avea loc deadreptul între pupilul ajuns la majoritate și tutor, fără o prealabilă socoteală cerută din oficiu de justiție, s'ar putea anihila cu desăvârșire garanția pe care legiuitorul a voit să o acorde formal pupilului prin art. 419 c. civ.

Că legiuitorul român a avut această intenție, e că a suprimat din art. 419 c. civ. rom. condițiunea esențială cerută sub pedeapsă de nulitate de art. 472 c. civ. fr. ca socotelile să fie însoțite de conturi și piese justificative, însă aceasta nu însemnează că tutorele poate fi descărcat deadreptul de minorul ajuns la majoritate cu lipsa de control pentru gestiunea sa, căci această soluțiune ar fi absurdă și cu totul incompatibilă cu caracterul de ordine publică și de protecțiune a instituțiunei tutelei. Prin urmare, în sistemul legislațiunei noastre tutela nu se poate închide și tutorul nu poate fi legalmente desfăcut, nici chiar când pupilul a ajuns la majoritate, decât cu obligațiunea ca trib. din oficiu să ia în mod prealabil socoteală de gestiunea tutelei, ceea ce în speța de față nu s'a făcut. (*Curtea de apel București, secția I, decizia No. 43 din 30 Sept. 1918, prin care s'a admis apelul contra jurnalului trib. Ialomița No. 7033 din 14 Dec. 1911 și 1736 din 22 August 1918*).

NOTA. — În sistemul codului civil rom. (art. 418 și 419), diferit de acel al codului Napoleon (art. 472), care nu are un text corespunzător cu art. 418 din codul civ. rom., Curtea de Apel din București admite teoria după care, atât în ipoteza art. 418 cât și în aceea a art. 419, descărcarea tutorelui nu se poate face decât după predarea socotelilor de tutelă și încuviințarea lor de tribunal.

După această teorie, art. 419 c. civ. rom., dacă nu oprește oricare convențiune între tutore și pupilul ajuns la majoritate, chiar posterior expirării termenului de o lună dela desfacerea defi-

nitivă a tutorelui, apoi desigur acest text consideră ca fără tărie, oricare convențiune, care ar avea ca obiect să sustragă pe tutor dela predarea socotelilor și dela controlul acestora, lipsind în acelaș timp pe minor de garanțiile acordate de lege față de tutor.

Argumentul esențial pe care se bazează teoria Curței de Apel-București, este că în textul românesc (art. 419) s'au suprimat formalitățile cerute art. 472 c. civ. fr. care aveau de obiect să asigure predarea în regulă a compturilor de tutelă. Prin urmare, din această suprimare, ar reieși că legiuitorul român a înțeles ca compturile să fie predate după sistemul art. 419, însă după sistemul prevăzut în art. 418.

Teoria contrară însă care ar susține că, fiind dată redacțiunea largă a art. 419: «orice convențiune săvârșită între tutor și pupilul ajuns la majoritate», după expirarea termenului de o lună, se vor putea încheia în mod valabil între tutor și pupil ajuns la majoritate, chiar și contracte relative la tutelă, indiferent dacă socotelile de tutelă au fost sau nu predate după sistemul indicat de legiuitor în art. 418 — această teorie nu ar fi imposibil de admis.

(Cf. Laurent, *Droit civil*, tomul V, No. 155; Aubry et Rau, *Dr. civil*, tomul I, No. 121, p. 759; Beudant, *L'état et la capacité des personnes*, tomul II, No. 893; Huc., *Dr. civil*, tomul III, No. 458).

G. PLASTARA

SECȚIA II

Reclamant: Remus R. Opreanu prin d. av. Marinescu-Bolintin.
Pârât: Baroul de Ilfov.

Avocat. — Cerere de înscriere în Barou. — Pronunțarea consiliului peste termen. — Art. 40 legea corpului de avocați. — Respingere. — Cerere de înscriere la Curte. — Admisibilitate.

După dispozițiunile art. 40 din legea corpului de avocați, în caz când consiliul nu s'a pronunțat în termen de o lună dela prezentarea cererei, cel interesat se va adresa direct Curții de Apel.

Din cuprinsul acestui text rezultă că, consiliul pronunțându-se chiar în contra cererei făcute de apelant, peste termen, această deciziune urmează a nu fi ținută în seamă, căci violează un text precis și lămurit de lege.

Prin urmare, în speță, constatându-se că petiționarul a făcut cerere în ziua de 22 Ianuarie 1920 Decanatul pentru înscrierea sa în tabloul avocaților, prezentând toate actele doveditoare în regulă, iar consiliul s'a pronunțat la 26 Martie respingându-i înscrierea, urmează a-i-se admite cererea și ordona înscrierea sa ca avocat. — (*Curtea de Apel București, secția I, No. 78 din 1 Aprilie 1920, prin care s'a admis cererea sa de a fi înscris în Baroul de Ilfov*).

Apelanta reclamantă: Irina Ștefănescu asistată de d. av. Tenov.
Intimat: Dumitru Ștefănescu prin d-nii avocați Antonescu și Perianu.

Copil natural mort fără posteritate. — Dacă fratele său legitim are vocație la moștenirea

sa? Și vice-versa. — *Soluție afirmativă. — Art. 677 și 678 c. civil.*

După dispozițiunile art. 677 c. civil copii naturali succed mamei lor, ascendenților și colateralilor mamei, ca și copii legitimi; iar după art. 678 c. civil succesiunea copilului natural, mort fără posteritate, se cuvine mamei sale și în lipsa mamei, rudelor ei celor mai apropiate. Chestiunea de a se ști este dacă copilul natural este în drept să moștenească pe frații săi eșiți dintr-o căsătorie legitimă.

Din întreaga economie a legii, din spiritul ei și chiar din textul art. 677 rezultă că legiuitorul a înțeles a introduce pe copilul natural în familia mamei, spre deosebire de codul Caragea, asemănându-l în totul copilului legitim, și o dovadă mai mult este textul art. 678, care dispune că moștenirea copilului natural, mort fără posteritate, se cuvine mamei, în lipsa acesteia, rudelor ei celor mai de aproape; așa că copii legitimi moștenesc pe frații lor naturali, de unde rezultă că și copii naturali trebuie să vie la moștenirea fraților lor legitimi, pe baza reciprocității, care este principiul fundamental în materie de moștenire.

Obiecțiunea că nu se pot înființa moștenitori prin interpretare, nu este decisivă, căci dacă copilul natural intră în familia mamei moștenind chiar pe rudele sale, se înțelege dela sine că și copilul este moștenit de mama sa naturală, iar în lipsa ei de descendenți, ascendenți și colateralii ei, art. 678 nefiind decât o aplicare a principiului reciprocității.

Prin urmare, în speță, apelantul fiind frate legitim, el are vocație la succesiunea fratelui său natural, mort fără posteritate. — (*Curtea de Apel București, Secția II, decizia civilă No. 59 din 1 Oct. 1918 prin care s'a admis apelul contra sentinței civile a Trib. Ilfov secția I. civilă cor. No. 196/917*).

NOTA. — Recunoscând dreptul de moștenire între colateralii privilegiați naturali, Curtea de Apel București S. II, se unește la teoria recentă a Curței de Casație și a doctrinei represintată prin d. Alexandresco.

Argumentele esențiale sunt echitatea și principiul de reciprocitate care este fundamental în materie de succesiune și căre, în speță decurge, prin *a contrario* din art. 678.

În sens contrar: Cas. S. I, No. 58/1887, *Buletin* 1887, p. 103. — După această teză, copii naturali n'au dreptul a moșteni pe descendenții mamei lor. Această soluțiune este admisă în mod expres de Codul Caragea, partea IV, cap. 3, art. 30.

G. P.

SECȚIA III

Apelant: O. Calleya, prin d. avocat N. Miteșcu.

Intimat: Ion Malta, prin d-ni avocați Lapati și Istrati Micescu.

Ofertă de plată. — Nearătarea locului unde să se facă plata. — Interpretare. — Art. 1115 c. civ. și art. 605 și 606 pr. civ.

Deși prin al VI din art. 1115 c. civil, pentru ca oferta reală să fie valabilă se cere să fie făcută la locul ce s'a hotărât pentru plată și dacă locul de plată nu s'a determinat prin o convenție specială, să fie făcută sau creditorului în persoană sau la domiciliul ales pentru execuțiunea convenției; însă aceste dispo-

zițiuni nu s'au menținut cu ocaziunea redactării art. 605 pr. civilă, care a prevăzut să se arate locul unde suma va fi dată.

Într'adevăr legiuitorul cu ocaziunea modificării adusă pr. civ. în 1900 asupra ofertei de plată și consemnație a voit să simplifice formalitățile și condițiunile ofertei de plată așa de multiple și cari adese ori dădeau loc la anulări în defavoarea datornicului de bună credință, care voeste să-și deplinească obligația sa. — În acest scop prin 605 și 606 întreaga procedură de urmat precizând a se face creditorului prin mijlocirea unui agent judecătoresc al Trib. domiciliului acestuia sau al domiciliului ales, o somațiune ca să primească valoarea datorită și în care să se arate ziua, ora și locul când și unde suma sau obiectul oferit are să fie predat, dacă creditorul nu voeste să se prezinte sau să primească suma sau obiectul oferit, agentul judecătoresc va constata aceasta printr'un proces-verbal, iar datornicul va putea, în acest cas, spre a se liberă, să consemneze suma sau obiectul oferit la Casa de depuneri și să depună recipisa la Corpul portăreilor Trib. domiciliului creditorului.

Dacă legiuitorul din 1900 ar fi înțeles să nu aducă nici o schimbare dispozițiunilor al. 6 din art. 1115 c. civil, adică că oferta, în caz de nearătarea locului plății, trebuie făcute sau creditorului în persoană sau la domiciliul său, n'ar fi mai fost nevoie să ceară prin art. 605, ca somațiunea să arate pe lângă ziua și ora, încă și locul unde suma sau obiectul oferit are să fie predat, precum și constatarea *neprezentării* creditorului, cerute de art. 606 pr. civilă.

Ținând socoteată de intențiunea manifestă a legiuitorului de a simplifica formalitățile și condițiunile ofertelor de plată și a înlătura neajunsurile, ce rezultă pentru datornicul de bună credință din cauza acelor multiple formalități, interpretarea și înțelesul ce trebuie dat dispozițiunilor art. 605 și 606 pr. civilă este aceea, că s'a înlăturat și nu-și mai au aplicațiunea astăzi cerințele art. 1115 al. 6 c. civil, după care oferta reală trebuie făcută, în caz că locul plății n'a fost determinat prin convențiune, creditorului în persoană sau la domiciliul său.

Prin urmare, în speță, plata implicând din partea creditorului obligațiunea de a se prezenta la Trib. și a cere radierea privilegiului ce-și rezervase prin actul de vânzare, fixarea locului plății la oficiul Portăreilor, era dintre cele mai indicate și ca atare oferta era regulat făcută. — (*Curtea de Apel secția III, decizia civilă No. 48 din 31 Martie 1920 prin care s'a admis apelul contra sent. civile No. 696/919 a Trib. Ilfov, secția III*).

CURTEA DE CASAȚIE

SECȚIA I

Recurentă: Maria G. Sfetcu, prin d. av. Negrișanu Al.
Intimată: Maria Șarlă, prin d. av.

1. Adopțiune. — Înscirierea hotărârilor. Data cererii de înscriere. Cum se dovedește această dată și efectul acestei dovezi în caz de neînscirierea adopției. — Art. 323, 1198 și 33 c. civil.

Data cererii făcută pentru înscrierea unei adopțiuni se poate dovedi prin toate mijloacele de probă admise de lege, deci și prin martori, independent de existența unui început de dovadă scrisă, de oarece partea interesată este în imposibilitate a avea o dovadă scrisă și în acest caz art. 1198 și 33 c. c. autoriză proba cu martori.

Dacă se dovedește că cererea de înscrierea hotărârii de adopțiune a fost făcută în termen, aceasta, conform art. 33 cod. civil. care este aplicabil și în materie de adopțiune, va avea de efect a suplini înscrierea hotărârii ce s'a omis a se face de primar. (Cas. I, decizia No. 296 din 17 Noembrie 1919, prin care s'a casat decizia No. 226/915 a Curții de apel București s. IV).

Recurent: Intendant-Maior C. Luca, prin d. av. Schwarzenberg.
Intimat: Păoș P. Ciofu, prin d. av. T. Dumitrescu.

2. Legea de organizare judecătorească.—Complectarea instanței cu un avocat.—Jurământ în asistența ministerului public.—Nerespectarea acestor formalități.—Motiv de nulitate de ordine publică.—Art. 17 din lege.

Complectarea instanței judecătorești cu un avocat, care depune jurământul fără asistența ministerului public, este viciată conform art. 17 din legea de organizare judecătorească. Vitiul este de ordine publică, putând fi invocat direct în Casație. (Cas. I, deciziunea civilă No. 307 din 1 Decembrie 1919, prin care s'a casat sentința No. 73/919 a tribunalului Putna, s. I).

SECȚIA II

Recurent: Gh. Eue, lipsă.

1. Parte civilă. Cerere de despăgubiri. Până când se pot formula asemenea cereri.—Art. 8 pr. penală.

Cel vătămat printr'un delict se poate constitui parte civilă și poate formula pretențiunile sale de despăgubiri până în momentul încheierii debaterilor înaintea primei instanțe.

În consecință, instanța primă de fond este îndrituită a acorda reclamantului despăgubirile civile mai mari cerute înaintea sa, deși la primele cercetări se formulase o cerere mai mică. (Cas. II, decizia penală No. 56 din 27 Ianuarie 1920, prin care s'a respins recursul contra sentinței No. 1258/919 a trib. Roman).

Regulament de competență: dat în afacerea privitoare pe Ion N. Ceaușu și alții.

2. Notarii comunelor rurale.—Nemobilizarea pe loc a acestor funcționari.—Competința instanțelor penale pentru delict de drept comun comise în timpul ocupațiunii.

Notarii comunelor rurale nefiind mobilizați pe loc, de oarece ei la evacuarea teritoriului au primit ordin de a rămâne la post, sunt justițiabili de instanțele penale civile pentru delictele de drept comun comise în această calitate în timpul ocupațiunii și cari nu au fost date prin vreo lege specială în competența instanțelor penale militare (Cas. II, deciziunea penală No. 1781 din 17 Decembrie 1919, prin care s'a regulat competența).

Recurent: Al. Chiprian, lipsă.

3. Autoritate de lucru judecat.—Hotărâre penală dată în apel cu concluziunile ministerului public.—Autoritate de lucru judecat față de acesta.—Art. 1201 c. civil.

Când instanța de apel respinge apelul inculpatului, după ce a ascultat concluziunile puse în acest sens de procuror, hotărârea dată constituie autoritate de lucru judecat față de acesta și încheie parchetului dreptul de a uza de calea apelului în contra acelei hotărâri. (Cas. II, decizia penală No. 146 din 13 Februarie 1920, prin care s'a casat fără trimitere sentința No. 1265/919 a trib. Constanța).

SECȚIA III

Recurent: D. Papaianopol, prin d. av. C. Ioneiovici.

Intimata: Soc. Dacia-România, prin d. av. M. Cristea.

1. Contract fără termen. Când se sfârșește.—Concediul dat de una din părți.—Condițiunile cerute concediului.

Când contractul nu prevede nici o stipulațiune în privința duratei lui, cum această durată nu poate fi infinită, urmează a se face aplicațiunea principiilor generale de drept relative la contracte și a considera contractul ca sfârșit prin concediul dat de una din părți.

Concediul însă trebuie dat în asemenea mod ca cealaltă parte să fie pusă la adăpostul surprinderilor cari i-ar putea cauza daune.

În speță, instanța de fond constată că pârâtul, căruia i s'a denunțat contractul de iluminat electric, care era fără termen, a avut posibilitatea de a lua măsuri să-și procure curentul din altă parte. (Cas. III, deciziunea No. 319 din 30 Septembrie 1919, prin care s'a respins recursul contra deciziunii No. 19/918 a Curții de apel București s. III).

Recurent: Ministerul de finanțe, prin d. av. C. Marinescu.

Intimat: M. Arghir, lipsă.

2. Legea timbrului.—Dota constituită de ascendenți.—Dacă din valoarea ei se poate scădea valoarea rufăriei și a hainelor, cum și a cheltuelilor de înmormântare.—Soluție negativă.—Art. 49 și 65 din lege.

Potrivit art. 49 din legea timbrului pentru înzestrări în linie descendentă, dreptul fiscului la taxe succesoriale se naște din momentul facerii actului dotal, dar plata acestor taxe se amână până în momentul deschiderii succesiunii constituitorului.

Aceste taxe de înregistrare neprivind succesiunea defunctului și neavând caracterul unor taxe succesoriale, întrucât se referă la o donațiune anterioară morții înzestrătorului, în privința lor nu se poate face reduțiunea prevăzută de art. 65 din lege cu privire la mobilier, lingerie, hainele, obiectele de artă, etc. și cheltuelile de înmormântare, cari trebuiesc scăzute numai din averea găsită în patrimoniul defunctului la moartea sa, iar nu și din cea ce dânsul a putut să constituie dotă descendenților săi. (Cas. III, deciziunea No. 411 din 28 Noembrie 1919, prin care s'a admis recursul contra sentinței No. 64/919 a trib. Suceava).

Rugăm cu insistență pe onorații noștri abonați a trimite prin mandat postal plata abonamentelor datorate, pe adresa d-lui Codreanu, la ziar, sau să plătească încasatorilor noștri D. Niculescu pentru provincie și C. Petculescu pentru capitală, singurii împuterniciți a încasa sume și libera chitanțe din registrul cu matecă prevăzut cu stampila ziarului. Pentru BUCOVINA a bine voit a primi reprezentanța d-l Dr. OCTAVIAN SCALAT, avocat din Cernăuți; iar pentru circumscripția Curței de Apel TG. MUREȘ (Ardeal) a binevoit a primi însărcinarea cu totul în mod onorific, distinsul nostru colaborator VL. MAVRODINEANU, consilier la acea curte, cari sunt autorizați a primi publicațiuni, anunțuri și abonamente și a încasa sumele cuvenite, eliberând chitanțe descărcătoare din registrul prevăzut cu stampila ziarului „Curierul Judiciar”. Rugăm a li se datot concursul.

CURIERUL JUDICIAR